

Justitiële verkenningen

**documentatieblad
van het
ministerie van justitie**

nummer 3, 1975

Uitgave van het wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum

wodc

Inhoud

Vandalisme

een inleiding / blz. 90

Richard E. Berk en Howard E. Aldrich

Patronen van vandalisme tijdens ordeverstoringen als indicator voor de selectie van doelwitten / blz. 102

Andrew L. Wade

Sociale processen in het vandalistische gedrag / blz. 105

Mia Kellmer Pringle

De oorzaken van gewelddadigheid en vandalisme / blz. 110

Stanley Cohen

De strijd tegen het vandalisme / blz. 115

Literatuuroverzicht

Algemeen / blz. 120

Strafrecht en strafrechtspleging / blz. 122

Criminologie / blz. 124

Gevangeniswezen / blz. 128

Reclassering / blz. 129

Psychiatrische zorg / blz. 131

Kinderbescherming / blz. 131

Politie / blz. 132

Drugs / blz. 133

Boekwerken / blz. 135

Opname in dit Documentatieblad betekent niet, dat de inhoud van het artikel het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft. Het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum wil slechts uw aandacht vestigen op hetgeen in de vakliteratuur leeft.

Dit themanummer is gewijd aan het vandalisme. De inleiding geeft een overzicht van de literatuur, waarbij getracht is inzicht te verkrijgen in de aard en de achtergronden van dit verschijnsel. Bovendien is aandacht besteed aan de omvang en ontwikkeling van het vandalisme in Nederland. Ten slotte worden enkele opmerkingen gemaakt over mogelijkheden van preventie. Na de inleiding volgt een viertal bewerkingen van artikelen die elk een bepaald aspect van het onderwerp behandelen.

Vandalisme*

Onder vandalisme wordt over het algemeen verstaan moedwillige vernieling of beschadiging van andermans (dikwijls publieke) eigendommen, zonder dat daarvoor een aanwijsbare reden bestaat. De term is afgeleid van de naam van een Germaans volk dat in de eerste eeuwen na Christus door Europa trok en in 455 Rome plunderde. De meesten onder ons komen wel eens, zo niet regelmatig, met het resultaat van vandalisme in aanraking en bovendien zullen velen tijdens hun jonge jaren wel eens gedrag hebben vertoond dat als vandalistisch betiteld zou kunnen worden. Soms wordt het begrip vandalisme erg ruim gedefinieerd, zoals onder andere door Von Hentig (9) die er naast destructie van goederen ook gewelddadigheden en gruwelijkheden tegen (meestal weerloze) mensen en dieren toe rekent. In de Engelstalige literatuur wordt de term vrijwel uitsluitend gebezigd in verband met het toebrengen van schade aan eigendommen.

* Deze inleiding is samengesteld door drs. G. A. van Bergeijk.

In deze inleiding beperken wij onze aandacht tot de vernieling of ontsiering van materiële zaken. Achtereenvolgens zullen de volgende aspecten met betrekking tot het vandalisme aan de orde komen:

- aard en verschijningsvormen ervan
- omvang en ontwikkeling
- kenmerken van daders
- achtergronden en preventie

Aard en verschijningsvormen

De gedragingen die onder het vandalisme gerekend worden zijn zeer uiteenlopend van aard en vorm. Zowel het ingooien van een ruit als het zonder aanwijsbaar doel laten ontsporen van een trein kunnen eronder vallen. Het is in ieder geval geen eenvormig verschijnsel.

De publieke opinie en ook de traditionele criminologische definities benadrukken dat de aangerichte vernielingen volkomen zinloos en ongemotiveerd zijn. De Engelse criminoloog Stanley Cohen (5) en verschillende andere auteurs (17 en 18) hebben gewezen op het feit dat het beeld

van het vandalisme als zinloos en irrationeel gedrag niet juist is. Onderzoek heeft uitgewezen dat vandalisme in duidelijke typen te onderscheiden is, met herkenbare motivationele componenten en betekenissen voor de dader en dat er bepaalde regelmatigheden in de aard van het gedrag – bijvoorbeeld in termen van de aard van het doel of object dat gekozen wordt om te beschadigen – te onderkennen zijn. De na deze inleiding opgenomen bewerking van een artikel van Berk en Aldrich (1) laat zien dat zelfs in situaties van massale rellen vrij bewust bepaalde doelwitten gekozen worden. Uit een andere studie komt bijvoorbeeld naar voren dat bij het vandalisme gericht op scholen de daders meestal behoren tot de eigen leerlingen; een frequent gehoorde motivering is de wraakneming op een of andere echte of ingebeelde onrechtvaardigheid. De scholen die het vaakst beschadigd worden zijn gesitueerd in arbeiderswijken met een hoge mate van doorstroming. Goldman (8) vergeleek in Syracuse in de staat New York scholen met een uiteenlopende graad van beschadiging door vandalisme. Hij vond in zijn onderzoek dat de meest beschadigde scholen een combinatie van kenmerken vertoonden, waaronder: veelvuldige wisseling van leerkrachten, een laag moreel onder de leerkrachten, geringe identificatie van ouders, leraren en leerlingen met de school, verouderde inrichting van de school en een algemene atmosfeer van onzekerheid en ontevredenheid. Bottoms (3), die commentaar geeft op de lezing van Cohen, is het met hem eens dat het belangrijk is erop te wijzen dat veel gewelddadigheid en vandalisme gericht is en een reactie op een bepaalde situatie betekent, maar waarschuwt dat we moeten oppassen niet te overdrijven door te suggereren dat alle vandalisme een diepere betekenis heeft. Kenmerkend voor het vandalisme is vervolgens dat de objecten makkelijk

bereikbaar of toegankelijk zijn – denk aan het lampje van een lantaarnpaal, of de ramen van een leegstaand huis – en dat weinig technische bekwaamheid vereist is om iets te vernielen. Cohen, die dit verschijnsel op intensieve wijze bestudeerd heeft, maakt onderscheid tussen *ideologisch* en *conventioneel* vandalisme (6). Onder het eerste verstaat hij een categorie van vernieling van eigendommen die een of beide van de volgende kenmerken heeft: 1. er wordt een regel overtreden als middel tot een of ander expliciet (en bewust) ideologisch doel; 2. de inhoud van de regel wordt duidelijk betwist. Als voorbeeld van ideologisch getint vandalisme kan het ingooien van de ruiten van een ambassade genoemd worden. De vernieling wordt gehanteerd als bewuste taktiek om wraakgevoelens te uiten, of om de aandacht te richten op een specifieke grief of om op symbolische wijze een bepaalde persoon of groep uit te dagen of te beledigen. Het conventionele vandalisme omvat die daden die over het algemeen als vandalisme herkend worden en als zodanig benoemd worden. Volgens Cohen hebben de twee hardnekkigste stereotype opvattingen van het vandalisme betrekking op het homogene en het reeds genoemde zinloze van het gedrag. Hij wil deze stereotype beelden weerleggen door het aantonen van bepaalde patronen zowel in de aard van de beschadigde objecten als in de combinatie van

Het idee dat alle vandalisme zinloos is, is een van de hardnekkigste stereotype opvattingen ten aanzien van dit verschijnsel

betekeningen of motieven die door de daders aan hun daden gegeven worden.

Binnen het conventionele vandalisme onderscheidt hij een vijftal vormen:

1. *vandalisme uit hebzucht*: de schade wordt aangericht teneinde geld of bepaalde goederen te verkrijgen. Zo wordt met dat doel bijvoorbeeld lood of koper van gebouwen gesloopt, straatnaamborden of naamplaten verwijderd, geld gestolen uit parkeermeters, automaten, geldboxen van telefooncellen en dergelijke. In tegenstelling tot het stereotype beeld van het publiek behoort het grootste gedeelte van het telefooncel-vandalisme tot dit type.

2. *tactisch vandalisme*: de aangerichte schade is een bewust gehanteerde taktiek met een ander doel dan het verkrijgen van geld. De vernieling behoeft niet noodzakelijk een uiting van vijandigheid te zijn en hoewel het doelwit zelf enigszins willekeurig gekozen kan zijn, is de vernieling weloverwogen en gepland. Veel ideologisch vandalisme is van dit type. Hiertoe behoren het schilderen van leuzen op muren en andere ontsiering van eigendommen. Tactisch vandalisme dat gericht is op het trekken van aandacht kan mogelijk eerder het gevolg zijn van persoonlijke moeilijkheden dan van ideologische overtuigingen. Een andere vorm van tactisch vandalisme is het inslaan van ruiten om gearresteerd te worden en zodoende onderdak te komen. Volgens Prewer (15) die ruim vijftien jaar geleden een onderzoek verrichtte onder 98 gedetineerden in een Londense gevangenis die veroordeeld waren wegens het kapotslaan van ruiten gaven 19 van hen dit als motief op. Het tactisch vandalisme komt ook voor in de context van de industriële sabotage, die mogelijk uitgevoerd wordt om zeker te zijn van regelmatige perioden van rust en om de eentonigheid van het werk te doorbreken. Dit soort vandalisme, bijvoorbeeld het stuk laten draaien van een machine, komt zelden als zodanig aan het licht.

3. *vandalisme uit wraak*: deze vorm van het vernielen van eigendommen is een zeer belangrijke subcategorie. Veel gevallen van vandalisme die op het eerste gezicht zinloos lijken, behoren hiertoe. Het vandalisme wordt gebruikt als oplossing voor een reeks van problemen, bijvoorbeeld wanneer men het gevoel heeft onrechtvaardig behandeld te zijn, of om een reeds lang gekoesterde wrok te uiten. De grief is misschien eerder ingebeeld dan reëel en het eventuele doelwit dat vernield wordt heeft mogelijk slechts indirect of symbolisch betrekking op de oorspronkelijke bron van vijandigheid, wat niet wegneemt dat het uiteindelijke resultaat hetzelfde is. Deze vorm wordt ook meer dan eens door volwassenen bedreven zoals in het geval van een man die het kantoor van zijn werkgever beschadigt omdat hij vindt dat hij ten onrechte ontslagen is. Bij jeugdigen is de situatie waarin dit soort vandalisme het meest voorkomt die waarin zij zich het slachtoffer voelen van een bepaalde volwassene; een leraar, winkelier of een jeugdleider.

4. *vandalisme als spel*: er worden heel wat eigendommen vernield gedurende het spelen, zonder dat dit door de betrokkenen gezien wordt als het overtreden van een regel. Evenmin is er in dit vandalisme tijdens het spelen sprake van een duidelijk boosaardig element; motieven als nieuwsgierigheid, het wedstrijdelement en handigheid zijn belangrijker. Het accent valt hier dikwijls op de omvang van de schade — hoeveel ruiten of lampen kan men kapot gooien.

5. *kwaadaardig vandalisme*: deze laatste categorie toont het duidelijkst het boosaardig en ogenschijnlijk zinloze uiterlijk dat voor de samenleving zo moeilijk te begrijpen is. Dergelijk vandalisme is niet alleen een uiting van haat, agressie en woede — dat geldt voor de meeste vormen — maar er komt ook dikwijls bij dat men van de daad zelf

geniet en dat men het zelfs leuk vindt. Deze combinatie van vijandigheid en plezier is in veel gevallen van vandalisme aanwezig. Er zijn hiervan veel voorbeelden te geven: het rukken van alle bloemen uit bloembakken, het afstropen van de isolatie van de waterleidingen, het in zee gooien van reddingsgordels, het urineren in de hoorn van een telefoon in een cel, het leggen van dwarsliggers op de spoorbaan enz. We zijn nogal uitvoerig op de typologie van Cohen ingegaan omdat we van mening zijn dat zijn indeling enige structuur aanbrengt in de variatie van ongewenst gedrag dat samengebracht wordt onder de noemer van het vandalisme. In welke omvang doet dit verschijnsel zich (met name in Nederland) nu voor en wat valt over de ontwikkeling ervan te zeggen?

Omvang en ontwikkeling

Wat betreft de Nederlandse situatie ontmoeten we bij het vaststellen van de omvang van het vandalisme, althans aan de hand van de officiële gerechtelijke statistieken, het probleem van de discrepantie tussen de gedragswetenschappelijke en de juridische terminologie. Gezien de in het voorgaande geconstateerde verscheidenheid van gedragingen die onder het vandalisme worden gevat is het begrijpelijk dat deze delicten niet onder één enkelvoudige juridische categorie te brengen zijn. Voor het grootste gedeelte zullen vandalistische daden juridisch te klasseren zijn onder de vernieling uit het Wetboek van Strafrecht. Het 'voor de grap' in brand steken van een oude auto kan ook tot vandalisme gerekend worden; in de statistiek zal dit feit, indien geregistreerd, als een geval van brandstichting geboekt worden. Verder valt nog te denken aan ruwheidsmisdrijven tegen dieren en het in gevaar brengen van mensen. Vanwege de overzichtelijkheid en in overeenstemming met de in de

inleiding aangegeven beperking van het onderwerp tot de beschadiging van materiële zaken, zullen we ons wat de cijfers betreft richten op gevallen van vernieling en brandstichting. In het decembernummer van de maandstatistiek voor politie en justitie uit 1974 kunnen we zien dat het aantal vernielingen per 100.000 inwoners van 1965 tot 1974 gestegen is van 59 tot 157. Dit is onder de frequent gepleegde delicten na de diefstallen door middel van braak relatief gezien de sterkste stijging, althans wat de geregistreerde criminaliteit betreft. Uit het omvangrijke onderzoek van het criminologisch instituut te Groningen naar de agressieve criminaliteit in Limburg (14) blijkt onder andere dat met betrekking tot de agressie tegen zaken voor de meerderheid van de daders (62 procent) geldt dat zij geen bijzondere reden voor hun vernieling hadden. Het gebeurde 'zomaar'. Volgens het bovengenoemde onderzoek gaat het hier in het merendeel der gevallen om wat men baldadigheid zou kunnen noemen. Jongman tekent hierbij aan in een artikel over mishandeling en vernieling (10), dat het feit dat door de daders geen motief gegeven kon worden natuurlijk niet betekent dat er geen dieperliggende — de dader zelf niet bewuste — oorzaken zouden kunnen bestaan. Bovendien blijkt uit het genoemde onderzoek (gebaseerd op processen-verbaal van alle vernielingszaken die in 1969 plaats vonden), dat (slechts) bij 23 procent van de vernielingen de agressie voortvloeide uit boosheid, ergernis en dergelijke, of dat de handeling het eindresultaat was van een ruzie. Uit deze bevindingen (er van uit gaande dat het onderzoek wat bovengenoemde kenmerken betreft representatief is voor geheel Nederland) valt op te maken dat een groot deel van de vernielingen te rekenen is tot de in deze inleiding besproken diverse vormen van vandalisme. De conclusie is daarom gerechtvaardigd

dat in de eerder genoemde stijging van de vernielingen gedurende de periode van 1965 tot 1974 een toename van het vandalisme verdisconteerd is. Ten behoeve van dit themanummer is aan de politie-korpsen van de gemeenten met 100.000 of meer inwoners gevraagd naar cijfers met betrekking tot de ontwikkeling van het vandalisme. Ook door de politie worden gevallen van vandalisme over het algemeen niet als zodanig geregistreerd. Wel hebben enige gemeentekorpsen ons een overzicht verschaft van de vernielingen. Tabel 1 geeft een beeld van de ontwikkeling in een drietal gemeenten.

TABEL 1. AANTAL TER KENNIS VAN DE POLITIE GEKOMEN Vernielingen; PER 100.000 INWONERS

Jaar	Arnhem	Nijmegen	Den Haag
1968	107	113	97
1970	77	102	113
1972	214	149	128
1974	169	219	196

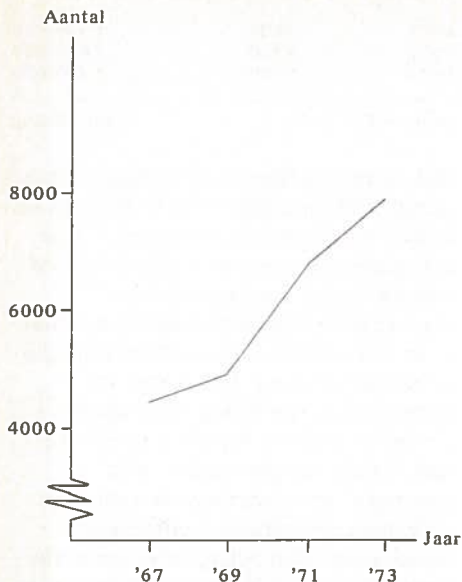
De cijfers van Arnhem vertonen een zeer schommelend beeld. In Nijmegen en Den Haag is per 100.000 inwoners met name vanaf 1972 een duidelijke stijging te constateren. Opvallend is dat Nijmegen, dat veel minder inwoners telt dan Den Haag, per 100.000 inwoners zelfs iets meer vernielingen geregistreerd heeft. In het algemeen neemt de criminaliteit, ook verhoudingsgewijs, namelijk toe met het aantal inwoners per gemeente. Mogelijk is er sprake van een verschil in opsporingsbeleid. Hoewel de cijfers ons niets zeggen over de ernst van de zaken kunnen we in ieder geval concluderen dat het aantal vernielingen flink gestegen is.

Als een eerder genoemde indicator voor de omvang en de ontwikkeling van het vandalisme kan de brandstichting worden genomen. Een recent Amerikaans

rapport over brandstichting, vandalisme en geweld (13) vermeldt dat brandstichting uit vandalisme sterk toeneemt. Volgens dit rapport worden de branden gesticht door individuen of groepen die voornamelijk uit zijn op avontuur zonder enig ander motief. Veel van de branden in leegstaande gebouwen zijn hiertoe te rekenen. Vandalisme is eveneens een belangrijke oorzaak van brandjes in verlaten auto's, vuilnisemmers en dergelijke. Brandstichting van dit type kan ook een protest betekenen tegen plaatselijke omstandigheden en de vraag inhouden naar directe stadsvernieuwing. De schrijvers van het rapport zijn ten slotte van mening dat vandalistische branden beschouwd kunnen worden als een symptoom van vervreemding en anti-establishment gevoelens. Wat Nederland betreft beschikken we over recente cijfers van het C.B.S., dat de branden onder andere onderscheidt naar oorzaken. In totaal zijn er in 1973 bijna 24.000 branden gemeld. De branden die in het verband met deze verhandeling ter zake doen zijn die welke veroorzaakt zijn door spelen met vuur en door baldadigheid (in 1973 ruim 7400) en die door brandstichting (ruim 500). De nevenstaande grafiek toont een duidelijke toename vanaf 1967. De branden veroorzaakt door spel en baldadigheid vormen in de meeste jaren meer dan 90 procent van deze twee categorieën samen. Gezamenlijk maken zij een derde deel uit van alle branden. De schade die door het totaal der branden wordt aangericht bedraagt voor het jaar 1973 ruim 300 miljoen gulden. We weten echter niet welk deel van de schade voor rekening komt van de branden met een vandalistisch karakter.

Het bepalen van de omvang van het vandalisme aan de hand van de criminaliteitscijfers wordt door verschillende factoren bemoeilijkt. In de

AANTAL BRANDEN DOOR SPELEN MET VUUR EN BRANDSTICHTING

Bron: C.B.S. Maandstat. Pol. Just.

eerste plaats al omdat veel feiten niet ter kennis van de politie komen. Bovendien herstellen gemeentelijke instanties die veel te lijden hebben van vandalisme, zoals openbare werken en plantsoendienst, beschadigingen aan onder hen ressorterende objecten dikwijls in de loop van normale onderhoudsbeurten, zonder dat eventuele vandalistische vernielingen als zodanig worden genoteerd. Het is ook mogelijk dat openbare diensten die veel schade ondervinden van vandalisme niet alles aangeven bij de politie, omdat zij er vanuit gaan dat de kans dat de politie de daders te pakken krijgt zeer gering is. In het algemeen valt op te merken dat afgezien van de uiterlijke beschadiging en ontsiering van bouwwerken en van allerlei andere objecten zoals bloembakken en plantsoenen het vandalisme aanzienlijke financiële gevolgen heeft. Zoals reeds gezegd is, hebben vooral de publieke

objecten van het vandalisme te lijden, waarbij we moeten bedenken dat de kosten van herstel of vernieuwing van gemeenschapsvoorzieningen uiteindelijk voor rekening van de burger komen. Tegen deze achtergrond is de verzuchting begrijpelijk van een functionaris van openbare werken van een middelgrote gemeente, dat het zo jammer is dat zo weinig mensen met betrekking tot gemeenschapsvoorzieningen het gevoel hebben dat het van ons allemaal is. Om een idee te krijgen van de omvang van de schade hebben we bij een aantal gemeentelijke instanties informatie ingewonnen over de door vandalisme veroorzaakte schade. De meeste gemeenten hebben gegevens over één jaar verschaft. De gemeentepolitie te Eindhoven heeft echter een overzicht gestuurd van de schade verdeeld over een aantal objecten over de afgelopen vier jaar. In 1971 was het totaal bedrag (betreffende ruiten, deuren, parkeermeters, telefooncellen en sportparken) 53.000 gulden, in 1974 is dit bedrag gestegen tot 147.000 gulden. Met name de ruiten, kozijnen en deuren en de sportparken, met alles wat daarbij hoort, moeten het ontgelden. Tot het houden van onze zeer beknopde enquête zijn we mede gestimuleerd door het resultaat van een enquête van het ministerie van verkeer en waterstaat onder de openbare vervoerbedrijven in de tweede helft van 1974, naar aanleiding

Het is jammer dat zo weinig mensen met betrekking tot gemeenschapsvoorzieningen het gevoel hebben dat het van ons allemaal is

van vragen in de Tweede Kamer met betrekking tot de agressieve criminaliteit waarmee vooral het personeel van het openbaar vervoer te kampen zou hebben. Uit de gegevens die ons ter beschikking gesteld zijn bleek dat het wat betreft de agressie tegen personen erg mee viel, maar dat met name van de kant van het streek- en stadsvervoer (bus- en tramdiensten) verschillende malen gewezen werd op een toename van het aantal gevallen van vernieling of beschadiging van voertuigen. Van enkele gemeenten waarvan we informatie ontvangen hebben zullen we ter illustratie enige gegevens opsommen over vernielde objecten en omvang van de schade. De centrale vervoersdienst van de gemeente Nijmegen meldt dat van de stadsbussen de stoel- en rugleuningen worden stukgesneden en spiegels worden afgerukt; van deabri's (wachthuisjes) bij bushaltes worden regelmatig ruiten en banken vernield; er komen veel vernielingen voor van borden en route-aanduidingen; de langs de wegen staande zandkisten voor gladheidsbestrijding worden vrij veel omver geworpen en mede daardoor vernield; enz. Het herstel van de door het vandalisme aangerichte schade heeft in 1974 ongeveer f 100.000,- gekost. De Brabantse buurtspoorwegen en autodiensten (B.B.A.) te Breda moest in 1974 op een wagenpark van 300 bussen meer dan 1000 zittingen repareren ten gevolge van vernielingen. Ook de B.B.A. had over 1974 een schade aanabri's en interieur van de bussen van meer dan f 100.000,-. De R.E.T. te Rotterdam schat voor 1973 de totale schade door vernieling op ruim 270.000 gulden; gemeentewerken heeft in 1972 een schade geleden van tweeënehalf miljoen; onderwijs, jeugdzaken en vormingswerk heeft alleen aan glasbreuk al een schade van ruim 800.000 gulden. Ten slotte volgt een overzicht van door de P.T.T. geleden schade aan telefooncellen over de laatste drie jaar.

Jaar	Aantal cellen	Schade*
1972	4900	f 600.000
1973	5400	f 643.000
1974	5800	f 900.000

Bron: P.T.T.

* een raming

Ook in verhouding tot de toename van het aantal telefooncellen is het bedrag van de schade sterk gestegen. Op grond van de voorgaande gegevens kan geconcludeerd worden dat de door vandalisme veroorzaakte schade aanzienlijk is en dat er in veel gevallen de laatste jaren sprake is van een toename. Het is voor de gemeenschap van belang deze schade zoveel mogelijk te beperken met name met behulp van preventieve voorzieningen. Voor het toepassen van de geëigende preventieve maatregelen is onder andere van belang te weten welke kenmerken de daders van vandalistische activiteiten vertonen en vanuit welke achtergrond zij hun daden plegen.

Kenmerken van daders

In het voorgaande hebben we kunnen constateren dat het vandalisme geen eenvormig verschijnsel is en dat de verschillende soorten vandalisme door uiteenlopende typen daders gepleegd worden. Uit de meeste onderzoeken komt echter wel naar voren dat het vrijwel altijd om mannelijke adolescenten gaat. Cohen (6) noemt een piek in de late adolescentie, maar wat betreft vandalisme met een spelelement ligt de piek op een veel jongere leeftijd (10-12 jaar). In meerdere studies is tevens gewezen op het feit dat de meeste daders afkomstig zijn uit gezinnen van ongeschoolde arbeiders en dus ook meestal uit de minder bevoorrechte buurten van een stad. Ten aanzien van de plegers van vernielingen in het algemeen zien we in

het rapport over de agressieve criminaliteit in Limburg de volgende gegevens: tweederde van de daders is 21 jaar of jonger, vooral de 15 tot en met 17-jarigen vallen op door hun grote aandeel in de vernielingen; ruim de helft van de daders komt uit de laagste sociale klasse, dat wil zeggen de laag van de ongeschoolde beroepen. Vandalisme vindt vrijwel altijd in groepsverband plaats (7), hetgeen echter niet inhoudt dat er dan ook sprake is van bendevoorming. Cohen (5) spreekt in dit verband van de mythe van de 'gang' in verklaringen van jeugd-delinquentie. Volgens hem bestaan er weinig echte criminele bendes en hij wijst erop dat in een onderzoek naar de meer georganiseerde groepen de groepsactiviteiten overwegend betrekking hadden op diefstal in plaats van op mishandeling en vernieling. Bovendien valt op dat in een aantal van de publikaties, onder andere Clinard en Wade (2), en Bottoms (3) geen steun gevonden wordt voor de dikwijls geopperde hypothese dat het vandalisme een eerste stap is op weg naar een criminele carrière. Onderzoek naar de sociale kenmerken van de daders is volgens Cohen (6) belangrijk, al is het alleen maar om het beeld te weerleggen, dat er vanuit gaat dat er zoiets bestaat als een vandalistisch type. Ten slotte kunnen we opmerken dat verschillende onderzoekers van mening zijn dat het vandalisme als gedragspatroon minder wordt naarmate men ouder wordt en dat men in individuele gevallen, in tegenstelling tot vele vermogens-delinquenten, met het volwassen worden ermee zal ophouden.

Het vandalisme als gedragspatroon wordt minder naarmate men meer volwassen wordt

Achtergronden en preventie

Wanneer men preventieve voorzieningen wil treffen om het vandalisme te verminderen of te voorkomen zal men een inzicht moeten hebben in de oorzaken en achtergronden van deze gedragingen. Hoe ontstaat vandalistisch gedrag? We hebben al gezien dat dit gedrag niet uniform is. Het gedrag zal dus ook niet op uniforme wijze tot stand komen. We zijn er dan ook niet met het aangeven van één bepaalde verklaringwijze. Het heeft weinig zin om bijvoorbeeld te stellen dat alle vandalisme veroorzaakt wordt door de destructieve persoonlijkheid van de daders. In het algemeen kunnen we stellen dat gedrag het resultaat is van kenmerken van de persoon en van de situatie waarin deze verkeert, en beide staan uiteraard niet los van elkaar. Ten aanzien van de persoon hebben we te maken met onder meer psychologische, psychiatrische en fysieke factoren, kortom met allerlei kenmerken die op de mens van toepassing kunnen zijn. Bepaalde ernstige en kwaadaardige vormen van vandalisme zijn waarschijnlijk voor een groot deel uit de persoon van de betrokkene te verklaren. Zo somt Cohen (6) een groot aantal subjectieve gevoelens op die aan dit soort vernieling vooraf kunnen gaan, waaronder: verveling, wanhoop, verbittering, wrok, mislukking en frustratie. Het is veelzeggend dat in de omgangstaal het ontvluchten van zo'n toestand vaak uitgedrukt wordt als het eruit breken. Op grond van de bestudeerde literatuur hebben we echter de indruk dat veel van het vandalisme situationeel bepaald is, dat wil zeggen dat de oorzaken ervan voornamelijk te vinden zijn in de situatie waarin de daders functioneren. Dit idee wordt nog versterkt door de al genoemde onderzoeksresultaten die erop wijzen dat het vandalisme overwegend voorkomt onder

kinderen en jongeren en dat het bij het volwassen worden in de meeste gevallen sterk verminderd of geheel verdwijnt. In het volgende willen we de aandacht daarom vooral richten op de rol die de situatie kan spelen. Analooq aan de benadering onder andere gehanteerd in het derde voortgangsrapport over de agressieve criminaliteit in Limburg (14) onderscheiden we ter concretisering de situatie op drie niveaus, te weten:

de situatie op micro-niveau: dit is de situatie waarin het deviante gedrag plaats vindt. Als het bijvoorbeeld gaat om het ingooien van de ruiten van een leegstaand huis, dan vormt dat leegstaande huis de situatie. Analyse van de situatie op micro-niveau is van belang omdat zij ons kan leren welke situationele aspecten vandalistisch gedrag kunnen bevorderen. Cohen (6) noemt bijvoorbeeld een aantal algemene patronen met betrekking tot de context waarin deze gedragingen naar voren komen, en wel: 1. het vernielde object is veel vaker publiek dan particulier bezit. Dit niet alleen vanwege de grotere gelegenheid om openbare eigendommen te attaqueren, maar ook vanwege de anonieme aard en de symbolische waarde ervan. Het doelwit wordt gedepersonaliseerd en men kan zich er niet gemakkelijk mee identificeren; het is van 'die anderen'. 2. er is ook een zeker patroon te ontdekken in de fysieke kenmerken van de vernielde objecten; ze zijn meestal onbeheerd, onaf of slecht onderhouden. Gebouwen die nog niet helemaal gereed zijn, zoals woonblokken in aanbouw vormen een heel aantrekkelijk doelwit, een belangrijke factor bij het vandalisme als spel. 3. gebieden met veel vandalisme kunnen ook onderscheiden worden naar hun sociale kenmerken. Zo vindt er met betrekking tot woningwoningen meer vandalisme plaats in wijken met hoogbouw dan laagbouw, meer in grote dan in kleine wijken.

de situatie op meso-niveau: hieronder zijn

te verstaan al die situaties waarvoor geldt dat de betrokkenen in wezenlijke interactie staan of hebben gestaan met derden. Men kan hier bijvoorbeeld denken aan het gezin, waaruit men afkomstig is, de buurt waar men woont, de vriendenkring, het werk, maar ook aan de 'ontmoetingen' met politie, justitie, gemeente, clubhuiswerk en dergelijke. Omdat hier sprake is van wezenlijke interactie met anderen, vindt beïnvloeding plaats, die in principe een vormende of misvormende werking kan hebben. In de hierachter opgenomen bewerkingen van artikelen van Pringle (16) en van Wade (18) komt de situatie op meso-niveau uitgebreid aan de orde. Zij behandelen respectievelijk het belang van het vervullen van bepaalde basisbehoeften voor de ontwikkeling van de persoon, met name door de interactie in het gezin, en de invloed van de vriendengroep op het individu in het interactieproces dat tot vandalisme leidt.

de situatie op macro-niveau: dit is als het ware het maatschappelijk leefklimaat, waarin de betrokkenen zich bevinden en dat zich uit in punten als: conjunctuur, werkgelegenheid, de bestaande schoolsystemen en opleidingsfaciliteiten, de bestaande maatschappelijke voorzieningen, huisvesting, recreatieve faciliteiten en dergelijke. Al lang weten we dat de speelmogelijkheden buitenshuis voor kinderen, met name in de steden, de laatste decennia verminderd zijn. In een rapport uitgebracht in 1956 (11) naar aanleiding van een onderzoek van het vandalisme in Den Haag werd onder andere opgemerkt dat het verkeer voor een groot deel het spel van de straat verdrongen heeft. In dit verband wijst Ward (19) op het bestaan van een conflict tussen kinderen en volwassenen met betrekking tot het gebruik van het land in de stedelijke woongebieden, met name in de nieuwbouwwijken. Het proces van verstedelijking doet voortdurend de ruimte die beschikbaar is om te spelen, verminderen.

Daarnaast verschilt de nieuwbouwwijk, vaak met hoge flats, door zijn openheid en netheid van de oude buurten waar een variatie aan straten te vinden was, poortjes, trappen, onverwachte hoeken, doodlopende straten enz.; en dit ten nadele van de speelmogelijkheden van het kind. De kinderen in de nieuwe wijken kunnen hun zucht naar avontuur onvoldoende bevredigen en vaak kunnen zij evenmin hun energie voldoende kwijt.

Na het voorgaande zal het duidelijk zijn dat het treffen van preventieve voorzieningen een complexe zaak is. Cohen, die in het als laatste bewerking opgenomen artikel (4) het effect van diverse vormen van preventie en bestrijding van het vandalisme bespreekt, is wat dit betreft trouwens vrij pessimistisch. Bij het opzetten van reële preventieprogramma's zullen we rekening moeten houden met de situatie waarin het vandalisme plaats vindt op de drie genoemde niveaus. Bij de stedenbouwkundige planning zal bijvoorbeeld aandacht besteed moeten worden aan het scheppen van een leefomgeving die ook aan kinderen en opgroeiende jongeren bepaalde mogelijkheden biedt. In het eerder aangehaalde derde voortgangsrapport (14) van het Criminologisch instituut te Groningen wordt nader ingegaan op preventieve voorzieningen op meso- en macro-niveau. Aangezien het hier gaat om zaken op lange termijn is het zinvol terug te keren naar de objecten die vernield worden. In de door Colin Ward samengestelde bundel doen een aantal architecten voorstellen met betrekking tot de inrichting van onze steden en het gebruik van bepaalde materialen, met name bij het bouwen van objecten die erg vandalisme-gevoelig zijn. Uit de bijdrage van twee jonge architecten Leather en Matthews (12) die, op basis van een onderzoek naar de door vandalisme toegebrachte schade aan

gebouwen, een zeer gedetailleerd schema van richtlijnen hebben opgezet zullen we tot slot enige suggesties overnemen. Bij de **totaal-planning** moet erop worden gelet, wat de plaats van een gebouw ten opzichte van de omliggende gebouwen of terreinen betreft, dat voetgangers zoveel mogelijk bewegingsvrijheid behouden; dat er zo min mogelijk motorrijtuigen in het gebied worden toegelaten; waar men niet wil dat kinderen spelen moet men geen grote verharde terreinen aanleggen; gebouwencomplexen moeten zo worden gepland, dat wanden en muren van kwetsbaar materiaal niet gekeerd zijn naar gebieden met een hoog risico. Bij de **gedetailleerde planning** gaat het erom dat de ontwerper ervoor zorgt dat het gebouw een of andere vorm van permanente afschrikking heeft tegen vernieling (en andere vormen van criminaliteit). Hierbij wijzen zij onder andere op de *verlichting*: de gebouwen moeten zoveel mogelijk daglicht toelaten; kunstverlichting dient zo gevarieerd en boeiend mogelijk te zijn en te komen uit onbereikbare bronnen. Met betrekking tot het *verkeer* binnen de gebouwen merken zij op dat dit tot een minimum beperkt moet blijven, dus niet twee verschillende 'doorloop'-gebieden maken; het verticaal verkeer moet zo zichtbaar mogelijk zijn; bij het aanleggen van paden dient men grote richtingsveranderingen te vermijden; trappenhuisen (die over het algemeen erg onder vandalisme te lijden hebben) dienen behandeld te worden als verlengstuk van het buitenverkeer, door ze zo open mogelijk te houden. Ten aanzien van de *vensterindeling* stellen zij dat, aangezien het vernielen van glas de meest algemene vorm van vandalisme is, er zo weinig mogelijk glas gebruikt moet worden; het gebouw zo plannen dat de kant waar weinig ramen nodig zijn gericht is op gebieden die mogelijk groot risico bieden; dakramen alleen aanbrengen als er geen toegang tot het dak is of als ze echt nodig zijn, ze zodanig construeren dat ze tegen

een stootje kunnen. Wat de *terreinaanleg* aangaat zijn zij van mening dat grote stukken niet verhard oppervlak vermeden moeten worden; dat er speciale gebieden voor balspel moeten worden aangewezen; dat begroeide terreinen beschermd moeten worden met doornstruiken en dat men nooit gras moet aanleggen daar waar paden scherpe hoeken maken. Na deze opmerkingen besteden Leather en Matthews nog aandacht aan de afwerking van de gebouwen, de materialen, bepaalde onderdelen van gebouwen en de omgeving, waarbij het van belang is dat omgeving en gebouwen zo goed mogelijk onderhouden worden omdat de vernieling van een bepaald onderdeel vaak begint bij een vrijwel te verwaarlozen schade, die al of niet opzettelijk veroorzaakt is. Een aantal van deze laatste punten zijn zoals we hebben kunnen constateren in conflict met de belevingsfuncties van de stedelijke ruimte. De ontwerpers zullen een compromis moeten vinden tussen de eisen van veiligheid van de gebouwen en de eisen die de mens aan een leefbare omgeving stelt.

Literatuurverwijzingen

1. **Berk, R. A.**, en **H. E. Aldrich**. Patterns of vandalism during civil disorders as an indicator of selections of targets. *American sociological review*, 37e jrg., nr. 5, oktober 1972, blz. 533-547.
2. **Clinard, M. B.**, en **A. L. Wade**. Toward the delineation of vandalism as a sub-type in juvenile delinquency. *Journal of criminology, criminal law and police science*, 48e jrg., nr. 5, januari/februari 1958, blz. 493-499.
3. **Cohen, S.** Aspects of violent criminal behaviour; comments by A. E. Bottoms and J. A. Harrington; research into group violence and vandalism among adolescents. Cambridge, University of Cambridge, 1970. Fourth national conference on research and teaching in criminology.
4. **Cohen, S.** Campaigning against vandalism. In: *Vandalism*; ed. by C. Ward. London, Architectural press, 1973, blz. 215-258.
5. **Cohen, S.** Directions for research on adolescent group violence and vandalism. *British journal of criminology*, 11e jrg., nr. 4, 1971, blz. 319-340.
6. **Cohen, S.** Property destruction: motives and meanings. In: *Vandalism*; ed. by C. Ward. London, Architectural press, 1973, blz. 23-53.
7. **Cohen, S.** Vandalism; I. The politics of vandalism; II. The nature of vandalism; III. Can it be controlled? *New society*, 12e jrg., nr. 324, 1968, blz. 872-874.
8. **Goldman, N.** A socio-psychological study of school vandalism. *Crime and delinquency*, 7e jrg., nr. 3, juli 1961, blz. 221-230.

9. **Hentig, H. von.** Der jugendliche Vandalismus.
Düsseldorf, Eugen Diederichs Verlag, 1967, 159 blz.
10. **Jongman, R. W.** Enkele aspecten van mishandeling en vernieling.
Maandblad geestelijke volksgezondheid, 28e jrg., nr. 4, april 1973, blz. 146-164 + 168.
11. **Kinderen op straat, onderzoek naar aard en voorkomen van vernielingen** – voornamelijk aan de opbare plantsoenen – in de gemeente 's-Gravenhage.
's-Gravenhage, mei 1956. 43 blz.
12. **Leather, A., en A. Matthews.** What the architect can do: a series of design guides.
In: Vandalism; ed. by C. Ward.
London, Architectural press, 1973, blz. 117-172.
13. **Moll, K. D.** Arson, vandalism and violence; law enforcement problems affecting fire departments.
U.S. Department of Justice, National institute of law enforcement and criminal justice, maart 1974.
14. **Onderzoek agressieve criminaliteit in Limburg;** door W. Buikhuisen e.a.
Groningen, Criminologisch Instituut Rijksuniversiteit, ca. 1972.
Ile en IIle voortgangsrapport.
15. **Prewer, R. R.** Some observations on window-smashing.
British journal of delinquency, 10e jrg., nr. 2, oktober 1959.
16. **Pringle, M. K.** The roots of violence and vandalism.
Overdr. uit: Concern, nr. 11, winter 1972/1973, blz. 17-24.
17. **Taylor, I., and P. Walton.** Hey, Mister, this is what we really do; some observations on vandalism in play.
Social work today, 2e jrg., nr. 10, 1971, blz. 8-9.
18. **Wade, A. L.** Social processes in the act of vandalism.
In: Crime and delinquency; a reader; ed. by C. A. Bersani.
London, MacMillan, 1970.
19. **Ward, C.** Notes on the future of vandalism.
In: Vandalism; ed. by C. Ward.
London, Architectural press, 1973, blz. 276-311.

Patronen van vandalisme tijdens ordeverstoringen als indicator voor de selectie van doelwitten*

door Richard E. Berk en
Howard E. Aldrich

In de literatuur bestaat verschil van mening over de relatie tussen ordeverstoorers en winkeliers. In dit artikel zullen we die ghetto-detailhandelaren onderzoeken, waarvan het waarschijnlijk is, dat hun winkels tijdens ordeverstoringen aangevallen zullen worden. De nadruk zal liggen op de relatie tussen de bewoners van de binnenstad en de aldaar gevestigde winkeliers door het koppelen van de eigenschappen, gedragingen en attitudes van de winkeliers aan de acties van hun klanten. De onafhankelijke variabelen worden gevormd door maatstaven van winkeliers, de afhankelijke variabele is een maatstaf van consumentenrespons: aanvallen op winkels tijdens ordeverstoringen. De samenhang tussen die winkels die vernield en beroofd worden en de kenmerken van de zaken zal bezien worden aan de hand van vijf processen. Deze processen

beschrijven verschillende interacties tussen winkeliers en klanten welke leiden tot met rellen gepaard gaand geweld. Deze vormen de selectie van doelwitten:

1. door de aantrekkelijkheid van de koopwaar;
2. als wraak;
3. door bekendheid met de winkel;
4. door het feit, dat de winkel gezien wordt als een symbool van de blanke maatschappij;
5. door de nabijheid van de winkel bij de plaats waar de rellen zich afspelen.

De aldus opgezette benadering zal zowel implicaties hebben voor de motieven van de individuele deelnemers aan de rellen als voor de theorie over collectief gedrag. We zullen nu in het kort iets zeggen over de methode van onderzoek.

Methode van onderzoek

Gebruik is gemaakt van gegevens uit twee onafhankelijke steekproeven. De eerste steekproef bestaat uit vijftien steden: vijf steden die ernstige ordeverstoringen in

* Oorspronkelijke titel: Patterns of vandalism during civil disorders as an indicator of selection of targets. American sociological review, 37e jrg., nr. 5, oktober 1972, blz. 533-547.

1967 hebben beleefd, vijf steden die tot 1967 geen ernstige ordeverstoring hebben meegemaakt, vijf steden waar in 1967 geen maar voor 1967 wel ernstige ordeverstoringen hebben plaats gevonden. In deze steden zijn de detailhandelaren geselecteerd, welke begin 1968 zijn geïnterviewd. De tweede steekproef bestaat uit drie steden, die in 1967-1968 reellen hebben meegemaakt. In deze steden werden in 1966 659 interviews gehouden met eigenaars van winkels, terwijl in 1968 met 432 van de 659 winkeliers nogmaals een gesprek is gevoerd. In beide steekproeven gaat het om buurten in de binnenstad met hoofdzakelijk een negerbevolking.

Type vandalisme

Vandalisme omvat: vernietiging van handelswaar, schade aan winkel, beroving en brandstichting. De vraag naar de patronen van vandalisme kan het beste beantwoord worden aan de hand van twee ideaal-typische processen. Ten eerste kan elke winkel dezelfde kans hebben aangevallen te worden door vandalen. Met andere woorden, de individuele en groepsinteractie van potentiële vandalen levert in relatie met een variëteit van winkels willekeurig vandalisme op. Wanneer zich echter onafhankelijk variabelen voordoen die sterk samenhangen met de geneigdheid om te worden aangevallen, dan wordt bovengenoemde willekeurigheid minder waarschijnlijk. Dit impliceert dat het tweede proces: de selectie van de doelen. Als we kunnen voorspellen welke winkels waarschijnlijk slachtoffer zullen worden, dan kan de keuze der doelen gemakkelijk worden afgeleid. Voordat we de resultaten van het onderzoek bespreken, eerst in het kort nog iets over de vijf reeds genoemde keuzen van het doelwit. De aantrekkelijkheid van de handelswaar is een psychologische variabele. We

Een winkel loopt een grotere kans vernield te worden naarmate haar koopwaar aantrekkelijker is

veronderstellen, dat naarmate deze goederen aantrekkelijker zijn de kans groter wordt dat zo'n winkel aangevallen wordt. Wordt de winkel uit wraak gekozen, dan is de selectie afhankelijk van de handelingen van de winkelier. Er is een verband tussen irriterend gedrag van de winkelier en wraak van de consument. Blanke winkeliers hebben waarschijnlijk een grote kans op vandalisme, omdat zij door negers gezien worden als symbolen van de blanke maatschappij en met name de blanke economische elite. Vanwege de angst die veel deelnemers aan reellen kunnen koesteren, bestaat er behoefte aan een zekere controle van de situatie. Derhalve zal men winkels kiezen waarmee men vertrouwd is. Ook kan voor de meer impulsieve figuur gelden, dat wanneer een ordeverstoring zich ontwikkelt, hij het eerst aan die winkel denkt die hij het beste kent. Bovendien heeft de winkel die het dichtst in de buurt is, de meeste kans te worden aangevallen.

Resultaten van het onderzoek

Alle genoemde veronderstellingen inzake de vijf keuzen van doelwit worden in meer of mindere mate bevestigd. Winkels met aantrekkelijke, vaak dure, koopwaar hebben een grote kans geplunderd te worden. De selectie van de doelen uit symbolische overwegingen krijgt enige bescheiden steun. Het geldt alleen voor de factor ras. Het gaat niet op voor de

factor religie en evenmin voor het feit, dat de eigenaar niet bij de zaak woont. Ook blijkt, dat winkels die in de nabijheid liggen van de plaats waar de rellen plaats vinden, meer kans hebben om doelwit van aanvallen te worden. Bovendien is het zo, dat zaken die in winkelstraten gelocaliseerd zijn meer worden aangevallen dan winkels die in woonbuurten liggen. Voor de

Blanke winkeliers hebben een grotere kans slachtoffer van vandalisme te worden omdat zij de blanke maatschappij symboliseren

veronderstelling dat winkels uit wraak geselecteerd worden, is in het onderzoek wel enige, zij het geringe steun gevonden. Er is bewijs gevonden, dat winkeliers die de negerbevolking niet gunstig gezind zijn, een aanval op hun winkels uitlokken. Hetzelfde geldt voor winkeliers die veel klantenservice geven. Hoe meer service zij geven, hoe groter de kans op aanvallen. Deze klantenservice wordt door de consumenten meer gezien als manipulatie ten einde de verkoop en daardoor de winst te vergroten. Tot slot kan de consument het adviseren van klanten door de winkelier zodanig opvatten, dat hij met neerbuigende minzaamheid behandeld wordt, hetgeen aanvallen op de winkel kan uitlokken. Wat betreft de bekendheid met de winkel kan met grote zekerheid aangenomen worden, dat winkels met veel klanten potentiële doelwit zijn voor vandalisme. De daarmee samenhangende processen zijn niet exact vast te stellen. Winkels die het meest door negers worden bezocht, hebben een grotere kans bij rellen

betrokken te worden. Winkels waarmee potentiële deelnemers aan rellen meer bekend zijn, zullen als doelwit gekozen worden omdat: 1. bekende winkels in tijden van gevaar en spanning veiliger lijken; 2. oproermakers die speciale goederen willen hebben, die winkels zullen kiezen die zij goed genoeg kennen om te beroven; 3. de meer impulsieve oproermaker de eerste winkel die bij hem opkomt zal vernielen.

Winkels die druk bezocht worden hebben grote kans als doelwit te dienen, omdat de klanten er veel contact mee hebben en ermee bekend zijn. Bovendien is gebleken, dat winkeliers die op de hoogte zijn van de problemen van de negers een grote kans hebben om doelwit van acties te worden. Zelfs als we bovenstaande punten, te weten percentage negerklanten, het druk bezocht zijn van de winkel en de kennis van de winkelier over negerproblemen, als indicatoren beschouwen voor contact tussen winkelier en bewoners, dan zijn er toch moeilijkheden met de interpretatie. Het vertrouwd zijn met de winkel kan een indirecte maatstaf zijn voor opgehoopte vijandigheid tegenover de lokale detailhandel. Als het contact irriterend is, dan staan de winkeliers die het meeste contact met hun klanten hebben, er het slechtste op. Kortom, de maatstaf voor contact kan wraakmotieven weerspiegelen.

Conclusie

De resultaten geven aanleiding tot een

Ordeverstoringen kunnen niet exact als irrationele of ondoordachte vernielingen worden omschreven

aantal generalisaties. In de eerste plaats betekenen aanvalspatronen gedurende ordeverstoringen, dat bepaalde oproermakers keuzen maken: de doelwitten worden geselecteerd door individuele deelnemers. In de tweede plaats schijnen oproermakers verschillend gemotiveerd te zijn, variërend van persoonlijk voordeel tot collectief protest en wraak. In de derde plaats veronderstelt vandalisme uit wraak een 'pre-politiek' perspectief voor sommige oproermakers. Sommigen

vinden, dat de consumptiegoederen ongelijk verdeeld zijn, wijzen de schuldigen aan en ondernemen collectieve actie tegen hen. De symbolische motivatie impliceert, dat sommigen de gemeenschappelijke vijand definiëren en daarbij abstraheren van handelingen van individuele winkeliers. Het selecteren van winkeliers op grond van ras en irritant gedrag wijst op motivaties die niet als a-politiek afgedaan kunnen worden.

Sociale processen in het vandalistische gedrag*

door Andrew L. Wade

De gegevens in deze studie zijn uit interviews die gehouden zijn onder vijftig jongens van dertien tot zeventien jaar, die wegens vandalisme in aanraking zijn gekomen met de kinderpolitie of met de kinderrechter in Kansas City, Missouri.

De variabelen in het vandalistische gedrag

Het lidmaatschap van een 'peer group' brengt mee dat men zich moet aanpassen aan de regels van die groep. Als die aanpassing aan de verwachtingen van zo'n vriendengroep leidt tot vandalisme, dan is de sociale interactie die plaats vindt zeer complex. Ten eerste functioneren er verschillende normen in dit gedrag. Deze normen helpen bijvoorbeeld bij het vaststellen van de geschikte objecten voor vandalisme, wie acceptabele slachtoffers zijn en welke situaties geschikt zijn voor

* Oorspronkelijke titel: Social processes in the act of vandalism.
In: Crime and delinquency, a reader,
Carl A. Bersani, ed. 1970, blz. 266-282.
Voor een korte samenvatting van dit artikel,
zie excerpt nr. 168.

de daad. Daarnaast is het beeld dat de deelnemer aan het vandalisme van zichzelf heeft van groot belang. Dit is van invloed op de definiëring van zijn vandalistisch gedrag door hemzelf. Bij deze definiëring hanteert hij zekere rationalisering die eventuele schuldgevoelens neigen te neutraliseren. Binnen het gehele complex is ook nog van belang de houding die de jongen in het algemeen aanneemt tegenover zijn leeftijdsgenoten en afwijkend gedrag. Dit zijn zogenaamde situationele of culturele variabelen. Daarnaast zijn er ook nog de functionele variabelen. Eén van deze variabelen wordt wel de gelegenheidsstructuur genoemd. Dit is de situatie die, indien aanwezig, de mogelijkheid tot afwijkend gedrag schept. Ten aanzien van vandalisme kan als voorbeeld van zo'n situatie de 'Halloween' (vooravond van Allerheiligen) worden genoemd, een tijdstip waarop zulke daden min of meer worden verwacht en getolereerd door de gemeenschap als geheel. Andere duidelijke voorbeelden van deze aanleidinggevendende situaties vormen verlaten huizen en huizen in aanbouw. Nog een andere functionele variabele vormt de opleidingsstructuur. In enkele meer gecompliceerde vormen van criminaliteit, zoals bijvoorbeeld zakkenrollen, moet men zich wat technieken eigen maken voordat deze daden met succes kunnen worden verricht. Hoewel bij vandalisme de zogenaamde 'learning structure'-variabele niet zo belangrijk is als bij deze gecompliceerde delicten, is hier toch ook sprake van een zeker indirect leergedrag. De gelegenheidsstructuur moet worden herkend en uitgebuit. Een derde variabele die aanwezig is in de interactie die ten grondslag ligt aan het vandalistisch gedrag is de 'operating invention' binnen de normatieve structuur van de 'gang' of de afwijkende 'peer group'. De groepsnormen die hierbij gelden, zijn die van solidariteit onderling en wedijver tussen

de groepsleden om hun status in de groep. De deelnemer in het vandalisme, wiens idee de aanleiding was, heeft dit idee naar voren gebracht in de hoop hiermee zijn status te verhogen en in achtung te stijgen in de ogen van zijn deelgenoten.

De fasen in het vandalistische gedrag

Bovenstaande variabelen laten zien dat de manier waarop men tot de vandalistische daad komt een zeer gecompliceerde zaak is. Er is sprake van een geheel van processen die elkaar onderling beïnvloeden en die ten grondslag liggen aan de overgang van de ene naar de andere fase tot die waarin uiteindelijk de vandalistische daad plaats vindt. Zo'n vandalistische daad kan zijn:

1. een weloverwogen geplande gebeurtenis;
2. een gebeurtenis die toevallig plaats vindt; of,
3. een daad die als katalysator voor een reeks ongeplande bijkomende daden dienst doet. De vrijwillig geplande vandalistische daad is zeldzaam, daarom ligt de nadruk hier op vandalistisch gedrag als spontaan afwijkend gedrag. In het vandalistisch gedrag kan men gewoonlijk vijf fasen onderscheiden: 1. het wachten tot er zich iets voordoet; 2. het wegnemen van de twijfel; 3. het elkaar overhalen; 4. de gezamenlijke afwerking van de daad; 5. het naspel en het terugzien op de daad.

De eerste fase: Het wachten tot er zich iets voordoet. De vrijetijdsbesteding van de jeugd die men wel 'rondhangen'

Soms raakt een jongen bij vandalisme betrokken zonder dat hij daarmee ingestemd heeft

noemt wordt door de ongeoefende waarnemer als een doelloze activiteit gezien. Een goed deel van dit gedrag vervult echter een vitale functie in het emotionele leven van de adolescent. In het gezellig bij elkaar zitten en het doelloze gepraat is de gelegenheidsstructuur aanwezig. Het gesprek loopt al vlug uit op het uitwisselen van sterke verhalen. Een ander voorbeeld van een situatie waarin zich vandalistisch gedrag kan ontwikkelen is de spelsituatie. De daad zelf kan een spelvorm zijn, of het spel kan spontaan in vandalisme uitmonden.

'Er waren daar van die lichten in dat flatgebouw met van die bollen eromheen, toen we er langs kwamen gooiden wij een paar van die lampen kapot, John gooide ermee alsof hij aan het kegelen was.'

Vandalisme als spel neemt vaak de vorm aan van een bekwaamheidsspel. De kwantiteit of de kwaliteit van de vernieling wordt dan benadrukt.

'Een paar jaar geleden was ik met een paar vrienden aan het schieten met een luchtbuks, één van ons zag bij de spoorbaan een seinlamp staan. Om beurten hebben wij toen geprobeerd hem te raken.'

Bij andere gelegenheden is de vernieling ondergeschikt aan andere bedoelingen.

'Toen wij de hele nacht wat rondzwalkten zijn wij wat ruiten in gaan gooien, gewoon voor de spanning en om wakker te blijven.'

De tweede fase: Het wegnemen van de twijfel (het uitdagend voorstel). De ongestructureerde situatie waaruit vandalisme zich kan ontwikkelen ondergaat een duidelijke verandering wanneer een actie uitlokkende suggestie wordt gedaan door één van de groepsleden. De overheersende verving begint te verdwijnen als de belangstelling is gewekt. Het uiteindelijke vandalisme is vaak een bijproduct van de situatie, maar kan ook

de vervangende activiteit worden.

'Eén van de jongens kwam naar ons toe en zei dat hij zin had wat rond te rijden met de auto's in de parkeergarage. Dat zijn we toen gaan doen, maar toen werden we weggejaagd. Even later zijn we terug gegaan, hebben er nog wat rondgereden en hebben een paar auto's beschadigd.'

Het uitdagend voorstel kan ook in de vorm van een daad plaats vinden. In dit geval is zo'n daad dan een vandalistische daad, die voor anderen het sein kan zijn het zelf ook te gaan doen, waarop een hele reeks van vernielzuchtige handelingen kan volgen.

De derde fase: Het elkaar overhalen.

Meestal is vandalisme een groepsactiviteit. Er moet enige overeenstemming zijn onder de deelnemers met betrekking tot de uitvoering van de daad. Met het oog op deze overeenstemming is er sprake van een periode van wederzijds aftasten. Deze fase kan kort zijn, maar er kunnen ook een hele reeks aantrekkelijke voorstellen besproken worden tijdens een relatief lange periode, voordat men het met elkaar eens is. Of een idee voor iemand aanvaardbaar is hangt af van de aanvaardbaarheid ervan voor de anderen van de groep. Er kan een innerlijke strijd bestaan tussen de geïnternaliseerde normen van het grotere sociale systeem en de loyaliteit aan de groep. De voortdurende druk vanuit de groep om mee te doen in ruil voor de zogenaamde psychische beloningen, zoals bijvoorbeeld: geaccepteerd te worden door de favoriete groep, zal voor vele jeugdigen te veel zijn. 'Zij zeiden tegen mij als je bij onze groep wilt horen moet je een ruit ingooien. Wij hebben ongeveer acht ruiten kapot gegooit. Meestal begon je daarmee als iemand je voor laf uitmaakte.' Wat steeds weer opvalt in de verhalen van de jongens is dat er bij de jongens steeds een neiging bestaat te minimaliseren en hun deelname in zulke vandalistische

dadens te verontschuldigen door te wijzen op de onmogelijkheid om te weigeren mee te doen, omdat je dan je vrienden verliest. Hoe dan ook, soms raakt een jongen bij vandalisme betrokken zonder dat hij daarmee ingestemd heeft. De tijdsduur van het onderlinge overredingsproces hangt van vele factoren af.

Natuurlijk is één van de factoren, hoe ernstig de daad gevonden wordt door de leden van de groep. Vele jeugdigen die al een delinquent verleden hebben achten vandalisme niet zo ernstig. Een andere factor is de mate waarin de ervaringen uit het verleden van de verschillende jongens overeenkomen. Er hoeft weinig aan de groepsband gedaan te worden als de jongens vanuit hun vergelijkbaar verleden bepaalde gemeenschappelijke opvattingen hebben.

De vierde fase: De gezamenlijke uitvoering van de daad. In deze fase kan het breken van één raam leiden tot het vernielen van veel meer ramen. De deelnemers worden zo geboeid door de eerste paar vernielingen dat er een ware orgie van vandalisme plaats vindt.

‘op een keer..... gingen zo’n vier of vijf van ons naar een huis dat nog in aanbouw was, daar gooiden we wat ruiten kapot, ten slotte hebben we een hele, pas gemetselde muur neergehaald.’ Hierboven is al aangegeven dat de tolerantiedrempel van sommige adolescenten veel lager is dan van anderen.

Het tijdelijke identiteitsverlies is in het bijzonder van belang omdat het de deelname in het vandalistische gedrag vergemakkelijkt

De resultaten van de opvoeding en de sociale klasse waarin men opgegroeid is, dienen voor deelname in de ‘peer group’ tijdelijk opzij gezet te worden. De druk die uitgaat van vrienden die zich hebben aangepast maakt het mogelijk dat men deze waarden opzij zet. Wat we zien bij de uitvoering van de daad is het elkaar uitdagen. De spelsituatie is vaak verantwoordelijk voor dit type opwinding. In het bijzonder als er een competitief element in het spel aanwezig is. Blumer heeft bij een analyse van dit collectief gedrag gesproken over ‘circulaire reactie’. Hiermee wordt een type van onderlinge stimulering bedoeld, waarin de reactie van de één de stimulering van de ander vormt. Wanneer deze laatste zijn stimulans weer opnieuw richt op de eerstgenoemde persoon, dan wordt de stimulans nog sterker. Een zeer belangrijke functie van de onderlinge prikkeling is de neiging die bestaat bij het individu zijn gevoel van zelf-identiteit te verliezen in de groepsinteractie. Dit tijdelijke identiteitsverlies is in het bijzonder van belang omdat het zijn deelname in het vandalistisch gedrag vergemakkelijkt. Het feit dat uiteindelijk het vandalistische gedrag als groepsgedrag plaats vindt reduceert het individuele schuldgevoel. Daarbij wordt het veiligheidsgevoel versterkt door de overtuiging dat vandalisme één van de minst ernstige delicten is. Het opkomende verlies van de individualiteit en het verantwoordelijkheidsgevoel ontstaan door de anonimiteit, brengt ook de meer terughoudende individuen tot het groepsgedrag. Er wordt zo een indruk van ‘allen tezamen’ gewekt, die de schijn van groepsolidariteit heeft. In sommige gevallen, bijvoorbeeld wanneer de groep groot is, zullen er in de groep toch leden zijn die niet meedoen. Zij doen dan niet daadwerkelijk mee, maar gaan er ook niet tegen in, zij lopen mee.

De vijfde fase: Het naspel en de terugblik.

Deze laatste fase is van bijzonder belang in verband met de betekenis die door de deelnemers aan de daad wordt verleend. Het motief voor de daad zal grotendeels de evaluatie van de daad door de deelnemer bepalen. Het feit dat bijvoorbeeld niets gestolen is draagt bij aan het begrip van vandalisme dat de dader heeft, als een grap eerder dan een delict. Dit zou in feite aangeven dat vandalisme nutteloos is. Het is echter zo dat vele daden betekenis en nut hebben, zonder dat de daders dat zelf aangeven. Sommige vandalistische daden vervullen de functie van een protest tegen de slecht gedefinieerde rol en twijfelachtige status in de sociale structuur van deze jeugdige daders. Andere vandalistische daden hebben een meer specifieke betekenis. Eén van de jongens beschrijft het naspel als volgt: Soms halen wij een streek uit om iemand naar buiten te lokken en als hij dan naar buiten komt, staan wij achter een huis te stikken van het lachen. De rationalisaties die de daders geven om hun schuldgevoelens te neutraliseren geven vaak de werkelijke reden van hun gedrag aan. Het vooroordeel is één van deze rationalisaties. Vandalisme door minderheidsgroepen wordt vaak gerechtvaardigd door het gedrag te zien als een protest tegen de vooroordelen die men tegenover deze groepen heeft. De vandalistische daad wordt ook wel gerechtvaardigd door de rationalisatie dat men erom gevraagd heeft. Dit wordt door Sykes en Matza de neutralisatie-techniek van de ontkenning van het slachtoffer genoemd. De daad wordt gerechtvaardigd door de omstandigheden. In zijn terugblik op de daad definieert de deelnemer zijn daad soms opnieuw als een daad die in het begin wel leuk was. Gewoonlijk hebben de inhechtenisneming en het gevangen houden een belangrijke invloed op de verandering in de definiëring van het gedrag. 'Op dat moment vonden we het wel leuk tot de politie kwam,

Sommige vandalistische daden vervullen de functie van een protest tegen de slecht gedefinieerde rol en twijfelachtige status van de jeugdige daders

toen was de lol er af.' Alhoewel de belangrijkste factor bij het schuldgevoel de hechtenis is, is men zich soms ook bewust dat dit soort gedrag op iets ernstigers zoals bijvoorbeeld een ongeluk had kunnen uitlopen. Een andere aanwijzing voor de aanwezigheid van schuldgevoel die men wel tegenkomt is de opluchting opgepakt te zijn. De conventionele normen zijn niet voldoende geïnternaliseerd om afwijkend gedrag te voorkomen, maar wel voldoende om schuldgevoelens op te roepen.

Het zelfbeeld van de dader

Wanneer de dader op zijn daad terugkijkt als een zinloze vernieling, dan verplaatst hij zich in het slachtoffer. Door dit te doen begint zich bij hem een ander zelfbeeld te vormen. In het begin krijgt hij zijn zelfbeeld door de manier waarop anderen hem behandelen. De aanpak van de wetshandhavers is erop gericht de jongen op zijn daad te laten terugzien, met het doel zijn zelfbeeld te veranderen. Deze verandering van het zelfbeeld loopt parallel met de herwaardering van de vandalistische daad. Zij zal gemakkelijker plaats vinden bij degeen die voor het eerst gearresteerd is dan bij de recidivist. Hij die de daad als een grap blijft zien zal zichzelf ook eerder zien als een grappenmaker dan als een delinquent. Dat wil

echter niet zeggen dat hij dan het verkeerde van zijn daad niet inziet, hij kan immers zijn verantwoordelijkheid ontkennen en de schuld aan de omstandigheden geven.

Conclusie

In deze studie is vandalisme geanalyseerd door het te zien als een sociale handeling. Deze benadering heeft het voordeel de sociale processen aan het licht te brengen, die uit deze groepsinteractie voortkomen. Binnen dit raamwerk is gebleken dat vandalisme een spontaan gedrag is dat voortkomt uit een sociale situatie waarin groepsinteractie

De oorzaken van gewelddadigheid en vandalisme*

Inleiding

Aangezien dit onderwerp zeer veel aspecten heeft, zullen uitsluitend de belangrijkste aspecten behandeld worden. De nadruk zal vooral op de preventie gelegd worden, omdat voorkomen nog altijd beter is dan genezen. De preventie

plaats vindt. Langzaam verloopt de eerste fase waarin het emotioneel klimaat in de groep verandert. Elke onderlinge reactie stapelt zich op de voorafgaande totdat op een bepaald moment een solidaire reactie tussen de deelnemers ontstaat. Men past zich aan bij de groep uit behoefte aan status en om een bevredigend zelfbeeld te handhaven. Eventuele schuldgevoelens worden opgeheven door de talloze rationalisaties die worden gehanteerd. De arrestatie is één van de situaties waarin de herdefinitie door de dader van zijn vandalistisch gedrag kan plaats vinden. Deze herdefinitie is van invloed op het zelfbeeld van de dader en daarmee op zijn toekomstig gedrag.

door Mia Kellmer Pringle

is belangrijk omdat de politie zich, bij vermindering van vandalisme met belangrijker zaken kan bezighouden.

* Oorspronkelijke titel: The roots of violence and vandalism. Concern, nr. 11, winter 1972/1973, blz. 4-11. Voor een korte samenvatting van dit artikel, zie excerpt nr. 162.

Daarnaast is de preventie ook uit een oogpunt van kostenbesparing één van de belangrijkste aspecten van het probleem. Hetgeen hieronder volgt is gebaseerd op onderzoeksresultaten van het National Children's Bureau en van anderen. Drie vraagstukken komen aan de orde. Ten eerste: welke zijn de oorzaken van gewelddadigheid en vandalisme? Ten tweede: is er de laatste jaren sprake van een toename? Ten derde: welke maatregelen zouden genomen kunnen worden om vermindering ervan te bewerkstelligen?

De oorzaken van gewelddadigheid en vandalisme

Zoals meestal het geval is bij menselijk gedrag is er niet één maar zijn er verschillende oorzaken te noemen en vaak een complex van oorzaken. Gewelddadigheid en vandalisme houden waarschijnlijk nauw verband met de meest essentiële behoeften en de mate waarin deze al of niet worden vervuld. De vier belangrijkste behoeften zijn: de behoefte van liefde en veiligheid; de behoefte aan het opdoen van nieuwe ervaringen; de behoefte om geprezen en erkend te worden en de behoefte om verantwoordelijkheid te dragen. Aan deze behoeften moet voldaan worden vanaf de prilste jeugd. Wanneer aan een van deze essentiële behoeften in het geheel niet of in onvoldoende mate wordt tegemoet gekomen, dan volgt onmiddellijk één van de volgende twee reacties: agressie of zich terugtrekken. De maatschappij reageert veel feller op het gedrag van die kinderen en jonge volwassenen die zich op agressieve wijze uiten, waarschijnlijk omdat zulks gezien wordt als een ondermijning van het gezag en omdat het gevoelens van boosheid en wraak oproept. Bovendien menen we dat we door repressief optreden het vandalisme kunnen bedwingen maar dat is slechts tijdelijk. Er is weinig reden om aan te

Onze gevangenis­sen, psychiatrische in­richtingen en opvoedings­gestichten tellen onder hun bevolking een hoog percentage individuen die in hun jeugd te weinig liefde hebben gekregen

nemen dat we door dwangmaatregelen agressie blijvend kunnen ombuigen, er ontstaat eerder een vicieuze cirkel — met escalatie van gewelddadigheid en onvermijdelijk steeds strenger optreden.

De behoefte aan liefde en veiligheid

Deze behoefte is ongetwijfeld de belangrijkste van de vier. Het is de basis van alle relaties die men in zijn verdere leven legt. Hiervan hangt het af of de persoonlijkheid van de mens zich gezond ontwikkelt, of hij in staat is liefde te geven en te ontvangen en of hij te zijner tijd in staat zal zijn een liefhebbende vader of moeder te zijn. Aan deze behoefte wordt in eerste instantie voldaan door de liefdevolle relatie met de moeder, later ook met de vader en vervolgens met een steeds wijder wordende kring van volwassenen en leeftijdgenoten. Onze gevangenis­sen, psychiatrische in­richtingen en opvoedings­gestichten tellen onder hun bevolking een hoog percentage individuen die in hun jeugd te weinig liefde hebben gekregen. Ook onder hen die chronisch werkloos zijn en onder hen die zonder zichtbare reden mislukt zijn, treft men vele affectief verwaarloosden aan. De gebruikelijke reacties op de affectieve verwaarlozing zijn: kwaadaardigheid, haat en het ontbreken van gevoel voor de

medemens. Deze gevoelens worden tot uitdrukking gebracht door middel van vandalisme en gewelddadigheid. Deze zelfde reactie kunnen we reeds waarnemen bij het kleine kind dat een standje of een tik krijgt en dat met zijn pop gaat smijten of de hond treitert. Door middel van een liefdevolle relatie leren kinderen hun agressie onder controle te krijgen of deze constructief te gebruiken. Zonder affectie blijft de agressie primitief en groeit uit tot gevaarlijk gedrag.

De behoefte aan nieuwe ervaringen

Aleen wanneer tijdens de jeugd aan de behoefte om nieuwe ervaringen op te doen, wordt voldaan, kan de intelligentie van een kind zich volledig ontplooiën. Voor een baby is alles nieuw. Voor het opgroeiende kind ligt de nieuwe ervaring in het leren lezen, het leren fietsen etc. Voor de volwassen mens liggen de nieuwe ervaringen in zijn werk of in zijn vrije tijd. Hoe saaier ons leven is, hoe verveelder, gefrustreerder en rustelozter we worden. Wanneer er weinig mogelijkheden zijn om de prikkel van nieuwe ervaringen te ondergaan, bestaat er grote kans dat het verbodene, het riskante of het gevaarlijke de plaats daarvan gaat innemen. Een opvallend feit is dat gewelddadigheid en vandalisme in hoofdzaak door jongens wordt bedreven. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat jongens en mannen misschien de behoefte hebben aan belevenissen die een uitdaging zijn of gevaar opleveren. Een andere verklaring is dat jongens in het algemeen vaker dan meisjes lichamelijke straffen ondergaan hetgeen waarschijnlijk weer agressie oproept.

De behoefte om gewaardeerd te worden

Om van een hulpeloze baby uit te groeien tot een volwassene die met zelfvertrouwen in het leven staat, vereist een geweld

emotioneel, sociaal en intellectueel leerproces. Het kind wordt gevormd door het voorbeeld van de volwassenen die het verzorgen. De meest effectieve prikkels tot een gunstige uitgroei zijn de aanmoediging en de waardering. Zelfs de meest gerijpte volwassene gedijt alleen maar goed wanneer hij, al is het maar af en toe, waardering ondervindt. Helaas plagen we slechts onze waardering uit te spreken voor een prestatie en niet voor de poging om iets te presteren. Het gevolg is dat vooral bij het intelligente, gezonde, aangepaste en attractieve kind gemakkelijk en vaak aan deze behoefte wordt voldaan, terwijl het minder begaafde, het cultureel misdeelde en het emotioneel gestoorde kind in dit opzicht niet of nauwelijks aan zijn trekken komt. Voor hem blijft dan alleen nog de mogelijkheid open om bewondering en waardering te krijgen van zijn kameraden. Het als lid van een bende geaccepteerd worden of nog beter, leider te worden van zo'n bende, is één van de middelen om dat te bereiken. De stap naar vandalisme is dan niet meer zo groot, ook al omdat men, meegesleept door een groep, tot dingen komt die men in zijn eentje nooit zou doen.

De behoefte om verantwoordelijkheid te dragen

Bij het kleine kind wordt aan de behoefte voldaan door hem dingen te geven, al zijn ze van nog zo geringe waarde, waarvan hij de onbetwiste eigenaar is. Wanneer hij ouder wordt, moet de verantwoordelijkheid uitgebreid worden tot belangrijker terreinen. Zo moet hij bijvoorbeeld verantwoordelijk gesteld worden voor zijn eigen daden. Ten slotte moet hij als volwassene verantwoordelijkheid voor anderen op zich kunnen nemen. Net als alle vaardigheden moet dit gedurende de kinderjaren onder leiding van volwassenen, aangeleerd worden. Gebeurt dit niet, dan krijgen we jonge mensen die impulsief

handelen, die niet in staat zijn de bevrediging van hun behoeften uit te stellen en minachting hebben voor de rechten van anderen. Van hen kan men later vandalisme verwachten. Wanneer ze later dan ook nog saai en vervelend werk krijgen, neemt het gevoel van vervreemding nog toe, hetgeen zijn uitlaat vindt in het zoeken naar spanning en opwinding in de vrije tijd. De ten gevolge van de technische vooruitgang in onze maatschappij steeds toenemende werkloosheid ondermijnt ten slotte het laatste greintje zelfrespect dat nog aanwezig is.

Nemen vandalisme en gewelddadigheid toe en zo ja, waarom?

Het antwoord op het eerste deel van deze vraag is niet zo eenvoudig te geven. Een uit de statistieken af te lezen toename kan berusten op veranderingen in de wijze van rapporteren of registreren. En over welke periode maakt men vergelijkingen, over vier, twintig of vijftig jaren? Zou er inderdaad sprake zijn van toename, dan zou de verklaring daarvoor in onze huidige maatschappij niet zo moeilijk te vinden zijn. Om er een paar te noemen: stadssanering, hoge bevolkingsdichtheid en het dikwijls veranderen van werkkring hebben geleid tot een onpersoonlijk levensmilieu. Bij bestudering van het dierlijk gedrag is gebleken dat overbevolking en geluidsoverlast tot agressief en destructief gedrag leiden. Waarom zou dat niet voor een mens gelden? De kinderen en jonge mensen van deze tijd zijn lichamelijk gezonder en sterker en hebben dientengevolge ook meer energie. Het is de vraag of wij hen voldoende mogelijkheden bieden om deze energie kwijt te raken. Ook vraagt men zich af of de aanwezigheid van onpersoonlijke wapens zoals de A-bom en de H-bom en het door de massamedia tentoonspreiden

van bruutheid en geweld, hun invloed doen gelden. Ten slotte maakt de toenemende welvaart en de openlijke verheerlijking van het bezit van aardse goederen het niet gemakkelijk om tevreden te zijn wanneer men betrekkelijk slecht bedeed is. Hoe meer de verschillen in het oog springen, hoe groter het ressentiment en de vijandigheid worde

Welke maatregelen kunnen vandalisme en geweld doen afnemen?

De meest voor de hand liggende oplossing lijkt te zijn een betere beveiliging van eigendommen, meer politie en strengere straffen. Als hetgeen hierboven geschreven is, juist is, moeten we echter in de eerste plaats de dieper liggende oorzaken te lijf gaan. Hieronder zullen enige voorstellen gedaan worden tot het treffen van bepaalde maatregelen om het vandalisme aan banden te leggen. Deze maatregelen sluiten aan bij de vier genoemde basis-behoeften.

Liefde en zekerheid

Alleen maatregelen op lange termijn hebben enige kans op succes. Om te beginnen moeten we in de toekomst evenveel aandacht gaan besteden aan de emotionele, sociale en intellectuele ontwikkeling van het kind als we nu doen aan zijn lichamelijke ontwikkeling. Dit vereist een verbreiding op grote schaal van wat bekend is over de behoeften van en de fasen in de normale ontwikkeling van het kind. Hierdoor kan werkelijke preventie beginnen bij de toekomstige ouders. Als de slogan 'ieder kind een gewenst kind' bewaarheid zou kunnen worden dan zou het vandalisme beduidend afnemen. Gerichte morele en sociale educatie van de toekomstige ouders zou de dag nabij kunnen brengen waarop de

maatschappij werkelijk wat op heeft met de kinderen welke zij verkiest voort te brengen.

Nieuwe ervaringen

Het is van vitaal belang dat zowel op school als tijdens de vrije tijd gelegenheid is om nieuwe ervaringen op te doen. Vooral de middelbare scholen dienen hun leerplan en hun organisatie zodanig te wijzigen dat zij mede afgestemd zijn op dat deel van de leerlingen dat het minst in staat is het onderwijs te volgen of het minst geïnteresseerd is. Nogmaals zij erop gewezen dat de moeilijkheden in een vroeg stadium beginnen en dat zij wanneer er niets aan gedaan wordt, steeds erger worden. Zo wijst een onderzoek van het Nationaal bureau voor de studie van de ontwikkeling van het kind uit, dat kinderen die onder ongunstige omstandigheden opgroeien reeds op zevenjarige leeftijd ernstig achter zijn in hun geestelijke en emotionele ontwikkeling. Tegen de tijd dat ze adolescent zijn, is het percentage spijbelaars, delinquenten en vernielers onder hen zeer hoog. Onderzoek heeft uitgewezen dat op scholen waar getracht wordt iedere pupil het gevoel te geven dat hij erbij hoort, waar geen indeling gemaakt wordt naar begaafdheid en waar geen lijfstraffen gegeven worden, minder sprake is van agressief en delinquent gedrag. Een andere nuttige maatregel is het organiseren van interessante activiteiten gedurende de vakanties. De uitgaven hieraan verbonden worden grotendeels vergoed door de besparing van kosten ten gevolge van vandalisme.

Waardering en erkenning

Enkele van de maatregelen die zojuist geschetst zijn, betekenen op zichzelf al het verschaffen van een gevoel van eigenwaarde. In onze maatschappij zijn examens en diploma's onmisbaar voor

succes. Het zal noodzakelijk zijn in het bijzonder ten behoeve van opvoedingsgestichten en gevangenis, speciale onderwijsprogramma's te ontwikkelen, al blijven preventieve voorzieningen altijd goedkoper en effectiever. Jonge mensen hebben er behoefte aan betrokken te zijn bij een eigen gemeenschap. Zelfs in de meest troosteloze gemeenschappen is het mogelijk hieraan tegemoet te komen. Zo hebben bijvoorbeeld jongelui in het kader van een jeugdproject samen een stukje afbraakbuurt opgeruimd en er een kinderspeelplaats van gemaakt.

Het dragen van verantwoordelijkheid

Hoe kan men verantwoordelijkheid geven aan de onverantwoordelijke? Dat is inderdaad een probleem. Aan de andere kant kan men nooit verantwoordelijkheid dragen als men deze niet krijgt. Enkele scholen die bezocht worden door sociaal achtergestelde, gestoorde of delinquente kinderen hebben aangetoond dat het de moeite waard is om de risico's die dit meebrengt, te nemen.

Vrijwilsbepaling of determinisme

Wanneer we het belang van deze belangrijke psychologische behoeften onderstrepen, rijzen onvermijdelijk twee vragen. Of een kind, wanneer aan deze behoeften niet wordt voldaan, voor eeuwig bedorven is en als hij dat niet is, wat dan bepaalt of hij erin zal slagen de negatieve gevolgen van zijn deprivatie te

Wanneer we alle hoop op een succesvolle aanpak opgeven is het zeker dat we falen

boven te komen. Op dit ogenblik is het niet mogelijk daar een precies antwoord op te geven. De meningen lopen erg uiteen, met als uiterste uitgangspunten het determinisme en de vrije wilbepaling. In ieder geval kunnen we in de praktijk niet anders doen alsof het nooit te laat is. Anders geven we alle hoop op en zijn zeker alle inspanningen bij voorbaat tot mislukken gedoemd.

Conclusie

Deze beschouwing heeft trachten aan te tonen dat vandalisme en gewelddadigheid het gevolg zijn van het in onvoldoende mate tegemoet komen aan bepaalde

De stijd tegen het vandalisme*

Sociale problemen bevatten zowel subjectieve als objectieve elementen. De eerste vormen het bewustzijn van de

* Oorspronkelijke titel: Campaigning against vandalism.
In: Vandalism; ed. by C. Ward.
London, the Architectural press, 1973,
blz. 215-257.

emotionele behoeften bij kinderen. In de komende dertig jaar zou in de geestelijke gezondheidszorg een zelfde ontwikkeling kunnen plaats vinden als dat in de afgelopen dertig jaar met betrekking tot de lichamelijke gezondheid van het kind het geval is geweest. Hier zal een interdisciplinaire aanpak noodzakelijk zijn. De maatschappij zal jonge kinderen beter moeten bijstaan in hun ontwikkelingsproces en hen alternatieven moeten geven van geweld en vandalisme. Het minst eenvoudig zal daarbij zijn de vicieuze cirkel te doorbreken dat de emotioneel en intellectueel minder bedeelde kinderen van nu de ouders van een nieuwe generatie achtergestelde kinderen zijn.

door Stanley Cohen

samenleving dat bepaalde gedragingen of situaties problematisch zijn, de objectieve elementen vormen als het ware het bewijs daarvan. In deze bijdrage worden de mechanismen bestudeerd waardoor de gemeenschap het vandalisme als een bedreiging gaat ervaren en worden de campagnes besproken die daaruit voortvloeien.

Voorwaarden voor het beschouwen van vandalisme als een probleem

Hoe ontwikkelt het vandalisme zich tot iets dat als een ernstig sociaal probleem wordt beschouwd? Er kunnen drie omstandigheden worden genoemd die hierbij een rol spelen. Ten eerste moet het vandalisme waarneembaar zijn en moet men zich bewust worden van de bedreiging. Ten tweede moet er actie tegen gevoerd en publiciteit aan gegeven worden en ten derde moeten er opvattingen onder het volk leven die bevorderen dat het vandalisme als problematisch omschreven wordt.

Waarneembaarheid en bewustwording

Daden van vernieling zijn in het algemeen onmiddellijk zichtbaar voor iedereen. Meestal zijn het vernielingen van gebouwen, in treinen, telefooncellen en

Ten aanzien van omvang, ernst en schade veroorzaakt door vandalisme overdrijft men sterk, vooral in de massamedia

dergelijke. De vernieling heeft vaak meer te maken met de schending van symbolische waarden dan met werkelijke fysieke schade. Dit heeft ertoe geleid dat men vaak ernstiger veranderingen in de toestand meende waar te nemen, dan waarvan in werkelijkheid sprake was. De laatste jaren hebben technische vernieuwingen nieuwe technieken van vernieling mogelijk gemaakt. Verf uit spuitbussen wordt veelvuldig gebruikt en is moeilijk te verwijderen. Een andere

factor die daden van vandalisme meer in het oog doet lopen is de stijl van verslaggeving in de publiciteitsmedia, die meestal veel te dramatisch en spectaculair is. Ook de cijfers die men publiceert geven soms misleidende informatie. Verder draagt de vorm van vandalistisch gedrag bij tot de mate waarin men het als een probleem onderkent. Zo valt het inbreken en vernielen in scholen veel meer op dan sommige andere wandaden, die in feite veel ernstiger zijn.

Het voeren van actie en de publiciteit

Als men een mentaliteitsverandering op gang wil brengen ten aanzien van een bepaald onderwerp, moet men daartoe vaak op velerlei manieren de aandacht van het publiek trekken. Ten aanzien van vandalisme is dat nauwelijks nodig: het is meestal opvallend genoeg. Toch plegen plaatselijke autoriteiten in dit opzicht actie te voeren. Allen gaan zij volgens hetzelfde patroon te werk. Eerst moet de bevolking erop geattendeerd worden dat het vandalisme inderdaad een probleem is in de betreffende gemeente. Dit kan bijvoorbeeld door middel van waarschuwing door een rechter, in een speech van een gemeenteraadslid of doordat er iemand een actie begint naar aanleiding van een spectaculair incident. Vervolgens worden er onderzoekcommissies ingesteld of conferenties belegd. In drie kwart van de gevallen blijft het daarbij en komt men niet verder. Volgens een soortgelijk patroon ging men in Birmingham te werk. De gemeentesecretaris maakte een rapport over het vandalisme te Birmingham in de periode van juni 1964 tot juni 1965. Uit dit rapport kon men afleiden dat het met de toename van vandalisme minder ernstig gesteld was dan men wel dacht. De gemeentesecretaris kwam tot de belangrijke constatering dat de maatregelen ter preventie duurder plegen te zijn dan herstel van de schade. De

autoriteiten besloten er niettemin toe dergelijke maatregelen te treffen.

Opvattingen die leiden tot het omschrijven van vandalisme als sociaal probleem

Als men poogt te achterhalen hoe het komt, dat bepaalde vormen van vandalisme tot een sociaal probleem zijn uitgegroeid, komt men vaak gelijk-luidende opvattingen tegen. Ook over de wijze van optreden ertegen is men het meestal eens. Ten aanzien van vandalisme beweert men het volgende. Ten eerste: een bepaald soort vandalisme (bijvoorbeeld het vernielen van telefoocellen) maakt deel uit van het algemene vandalisme-probleem. Ten tweede: dit algemene probleem maakt weer deel uit van een nog omvangrijker probleem, omschreven als 'het misdadaadprobleem', 'het jeugdprobleem' en dergelijke. Ten derde: als 'men' er niet snel iets aan doet, zal het helemaal uit de hand lopen. Met 'men' wordt bedoeld de maatschappij in zijn geheel of de overheid. Hier is dus sprake van een pyramide-gewijze opbouw. Dit maakt het niet gemakkelijk een oplossing te vinden, want als elk verschijnsel deel uitmaakt van een groter geheel, kan men heel gemakkelijk de verantwoordelijkheid daarvoor van zich afschuiven.

Methoden van beheersing en preventie

Zoals reeds bleek is het moeilijk een definitie te geven van het begrip vandalisme. Een algemene basis voor georganiseerde sociale controle echter is de opvatting dat vandalisme een ongewenste vorm van gedrag is, die zo mogelijk moet worden uitgeroeid of in elk geval teruggebracht tot aanvaardbare proporties. Hieronder wordt een aantal manieren opgesomd, die afzonderlijk dan

wel tegelijkertijd zijn aangewend in de strijd tegen het vandalisme.

Defaitisme: er is toch niets aan te doen

Voorals plaatselijke autoriteiten neigen vaak tot een defaitistische instelling. Hun houding is er niet een van goedkeuring of vergoelijking, maar veeleer van berusting. In de begrotingen calculeert men kosten voor schadeherstel bij voorbaat in. Bij het verhuren van feestgelegenheden laat men een 'gevangeld' betalen. Soms ook gaat men zover, dat men vernielde eigendommen niet eens meer repareert, maar in hun geheel verwijdert (bijvoorbeeld banken in parken).

Begrijpen en kanaliseren

Een ander antwoord op het probleem is het opbrengen van begrip voor de dader. Men erkent dat de mens destructieve neigingen heeft, en wil trachten deze in goede banen te leiden. Zo heeft men in openbare toiletten wel wandborden aangebracht waarop men vrij zou kunnen kalkan. Ook heeft men in bepaalde stadswijken speelterreinen gemaakt waar de jeugd zich kan uitleven. Het gevolg was echter dat men vanuit andere buurten plundertochten daarheen ondernam. Vandalisme is verder wel toegeschreven aan een gebrek aan identificatie met het vernielde goed. Als oplossing hiervoor heeft men kinderen aangesteld als 'boomwachter' en aan bomen de namen van kinderen gegeven. Deze methode schijnt wel effectief te zijn, evenals die waarbij men gelegenheid gaf tot onder andere het meehelpen slopen van oude auto's: het zogenaamde creatief vandalisme. De neiging om slecht onderhouden en vuile eigendommen te vernielen blijkt het grootst te zijn. Het is daarom aan te bevelen in elk geval te zorgen dat gebouwen en straten schoon zijn.

Men heeft verschillende technische methoden ontworpen om eventuele vernielers af te schrikken en om de kans op ontdekking te vergroten. Deze technieken worden niet zozeer toegepast om de dader tot rede te brengen, als wel om het publiek ten gerieve te zijn. Het meest in trek is een min of meer constante bewaking van het eigendom. Ter bestrijding van zowel diefstal als vandalisme kan men ook de eigendommen zelf versterken, bijvoorbeeld met behulp van stevig materiaal, onbreekbaar glas en prikkeldraadversperringen. Om de dader op te sporen gebruikt men buiten bovengenoemde technieken ook alarm-systemen. Soms is dat televisiebewaking, soms zijn het verborgen camera's, afhankelijk van wat men in de situatie het best kan gebruiken. Verder looft men wel beloningen uit aan tipgevers, maar daarmee zijn slechts zeer geringe success

De schadekosten liggen vaak lager dan de kosten van maatregelen ter preventie en ontdekking

geboekt. Nogmaals zij erop gewezen, dat de schadekosten vaak lager liggen dan de kosten van maatregelen ter preventie en ontdekking.

Opvoeding en publiciteit

Veel organisaties wijzen onderwijzers en ouders op de ernst van het vandalisme-probleem en proberen via hen preventie en controle te verwezenlijken. De filosofie die hier achter steekt is, dat als men zich van die ernst bewust is, men er

Publiciteit werkt bijna zonder uitzondering in de richting, tegengesteld aan die men nastreeft

wel iets aan zal willen doen. Dergelijke campagnes komen helaas zelden uit boven het stadium van een vaag beroep op gemeenschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel en de noodzaak van samenwerking en van een gunstig effect is nog geen enkel bewijs. Wèl succes hadden de landelijke akties van de Britse spoorwegen. De organisatoren achtten een bescheiden aanpak nuttiger dan het betuttelend optreden der plaatselijke autoriteiten. Zij begonnen met het opwekken van belangstelling voor de spoorwegen bij schoolkinderen van tien tot veertien jaar en wezen daarbij op de gevaren van het vandalisme. Verder wees men op het belang van spoorwegveiligheid door middel van voorstellingen, lezingen, films en praatjes op scholen. In de jaren die volgden op deze aktie viel er een duidelijke vermindering van spoorwegvandalisme te constateren. Het is echter moeilijk vast te stellen, in hoeverre deze aan de campagne te danken was. In elk geval lijkt een bescheiden aanpak het beste resultaat op te leveren. Het is bekend, dat publiciteit bijna zonder uitzondering werkt in de richting tegengesteld aan die men nastreeft. Het verband tussen publiciteit en vandalisme is niet strikt causaal, maar men kan ook niet beweren dat er onderling geen enkel verband bestaat.

Afschrikking en vergelding

Als men het publiek confronteert met

problemen als vandalisme, is de reactie meestal: hard neerslaan, streng straffen. De uiteindelijke verantwoordelijkheid die men volgens het pyramide-model zo gemakkelijk af kan schuiven, ligt volgens de publieke opinie bij de rechtbanken. Ook de organisaties die het slachtoffer worden zijn vaak van mening, dat uiteindelijk de politie en de rechters het probleem moeten oplossen. Volgens de statistieken bestaat 65 procent van de straffen uit geldboetes. Toch helpt bij een delict als dit het afschrikken waarschijnlijk weinig, daar de vernielzucht meestal spontaan opkomt. als men met een groepje bij elkaar is. Er zijn diverse voorbeelden te geven van hard optreden door de politie. Schijnbaar effectief was dit tegen de vernieling in telefooncellen in Birmingham. Men legde voor dit misdrijf zeer zware straffen op, en inderdaad liep het aantal vernielingen terug. Men bedenke echter, dat deze afname groten-deels te danken was aan preventieve maatregelen die de P.T.T. genomen had. Bovendien mag men eenzelfde effectiviteit niet zonder meer aan de pogingen tot bestrijding van andere vormen van vandalisme toedelen. Men heeft wel gesuggereerd om weer ouderwetse straffen zoals de schandpaal in te voeren. Tot op heden worden echter veeleer straffen toegepast die gericht zijn op schade-vergoeding, dan op vergelding.

Preventie aan de basis

Zelfs al worden technische mogelijkheden ter preventie optimaal benut en ook al ontwikkelt men effectievere afschrikkingmethoden, hetgeen men verplicht is te doen ter bescherming van de gemeenschap, dan nog zijn dit pogingen die het probleem slechts aan de oppervlakte raken. Welke implicaties de benadering van het vandalisme als sociaal probleem met zich brengt voor de preventie is niet geheel duidelijk. In de publieke opinie leeft wel

een aantal ideeën, maar werkelijk duidelijk richtlijnen voor een nieuw beleid kan niemand geven. Men pleit bijvoorbeeld voor een harder beleid, voor het bestrijden van de afbraak van het gezinsleven, en voor het bijbrengen van een groter verantwoordelijkheidsgevoel aan ouders en onderwijzers. In het algemeen wordt het belang benadrukt van het aangrijpen van het probleem aan de wortels. Een voorbeeld hiervan zijn de voorstellen om meer te doen aan psychiatrische preventie en om betere behandelingsprogramma's op te zetten. De laatste zouden juist in verband met vandalisme nodig zijn, omdat deze 'zinloze' akties verondersteld worden te maken te hebben met psychische gestoordheid, hetgeen volkomen onbewezen is. Terecht beweren anderen, dat het zoeken naar avontuur en spanning een volkomen gezond verlangen is. Of het nu preventief werkt of niet, voor jonge kinderen moet er voldoende speelterrein beschikbaar zijn, opdat zij zich daar kunnen uitleven. Voor de oudere leeftijds-groepen is het moeilijker, want elementen van vijandigheid en haat kunnen niet zonder meer geneutraliseerd worden door het scheppen van recreatiemogelijkheden. Ten slotte kan worden opgemerkt, dat het vandalisme waarschijnlijk wel een probleem zal blijven tot dat de maatschappij begrijpt, wat de werkelijke achtergronden ervan zijn.

Literatuuroverzicht

Algemeen
Strafrecht en strafrechtspleging
Criminologie
Gevangeniswezen
Reclassering
Psychiatrische zorg
Kinderbescherming
Politie
Drugs

De tijdschriften, waarin de in deze rubriek vermelde artikelen zijn gepubliceerd, kunnen te leen worden gevraagd bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie, Plein 2b, 's-Gravenhage, tel. 614311, toestel 437.

Algemeen

131

Bemer, R.W. *Computers and our society.*
Jurimetrics journal, 15e jrg., nr. 1, herfst 1974,
blz. 43-55 (U.S.A.).

De schrijver onderscheidt drie functies die de computer kan vervullen. Dat is ten eerste een taak, die louter adviserend is; ten tweede een opdracht waarbij haar resultaten direct leiden tot het nemen van beslissingen door mensen; ten derde kan men de computer zodanig programmeren dat zij een besluit neemt en in actie komt tenzij er een tegenopdracht volgt. De moeilijkheden die zich voordoen bij de eerste twee functies worden opgesomd en de schrijver toont aan dat deze problemen tot voorzichtigheid manen bij de derde. Ten slotte bespreekt hij de juridische maatregelen tegen misbruik van de computer.

132

Berk, R.A. *A gaming approach to crowd behavior.*
American sociological review, 39e jrg., nr. 3,
juni 1974, blz. 355-373.

De schrijver noemt het misplaatst dat er in de vakliteratuur zoveel nadruk wordt gelegd op de

onredelijkheid van personen die zich in een grote menigte bevinden. Hij doet een nauwkeurig onderzoek naar een speciaal geval van massagedrag met behulp van een bestaande theorie en wil daarmee de noodzaak van een nieuwe benaderingswijze aantonen, waarvoor hij suggesties doet. Hij ontwikkelt een nieuw theoretisch perspectief waarbij speltheorieën een voorname rol spelen en bespreekt de mogelijkheden hiervan.
Met literatuuropgave.

133

Discussienota van de werkgroep Euthanasie.
Medisch contact, 30e jrg., nr. 1, 3 januari 1975,
blz. 7-16 (N.).

In zijn vergadering van 21 maart 1972 besloot het hoofdbestuur van de K.N.M.G. tot instelling van een uit artsen bestaande werkgroep Euthanasie. Dit artikel bevat de door deze werkgroep opgestelde discussienota. In hoofdstuk I worden achtereenvolgens het begrip euthanasie behandeld, de categorie patienten van wie men in de loop der tijden heeft gemeend dat zij hiervoor in aanmerking komen, de methoden die kunnen worden aangewend en het verschil tussen actieve en passieve euthanasie. In hoofdstuk II bespreekt de werkgroep de vraag in welke gevallen de arts naar haar mening het leven van een patient mag

bekorten en in hoofdstuk III geeft zij aan met welke personen en instanties de arts volgens haar in overleg dient te treden over een eventueel toe te passen euthanasie. In het laatste hoofdstuk merkt de werkgroep onder meer op dat over dit onderwerp er evenveel meningen bestaan als er artsen zijn en dat het de plicht van iedere medicus is zich op deze materie te bezinnen.

Met literatuuropgave.

134

Durfee, K.E. *Crooked ears and the bad boy syndrome: asymmetry as an indicator of minimal brain dysfunction.*

Bulletin of the Menninger clinic, 38e jrg., nr. 4, juni 1974, blz. 305-316 (U.S.A.).

Minimale hersenafwijkingen kunnen volgens de schrijver onder andere leiden tot delinquent gedrag. Deze afwijkingen schijnen dikwijls samen te gaan met andere van lichamelijke aard, en wel opvallend vaak met bepaalde afwijkingen in de groei van de oren. De schrijver bespreekt hoe hij 22 patienten van de Menninger kliniek (Topeka, Kansas) onderzocht door foto's te maken en deze te vergelijken met uitkomsten van de Bender Gestalt test. Hij komt tot dezelfde conclusie als bij eerdere studies in 1963 en 1965, namelijk dat voornoemde veronderstelling juist is. Hij gelooft dat hiermee een eenvoudige en betrouwbare methode is gevonden om tot preventie en vroegtijdige ontdekking te komen van emotionele en gedragsstoornissen bij het kind.

Met literatuuropgave.

135

Eipeldauer. *Bordell oder Strassenstrich.*

Kriminalistik, 28e jrg., nr. 9, september 1974, blz. 423-426 (B.R.D.).

Hier wordt een overzicht gegeven van de prostitutie in Oostenrijk. Na dit begrip te hebben toegelicht, zet de schrijver uiteen, dat hoewel dit beroep juridisch niet wordt erkend, de overheid toch tot op zekere hoogte dit verschijnsel tolereert. Hierbij probeert men dan zoveel mogelijk prostitués onder te brengen in speciaal daartoe bestemde centra, waar de politie controle op hen kan uitoefenen.

Ten slotte bespreekt de auteur de in zijn land voorkomende prostitutie welke niet onder toezicht van de overheid staat.

136

Groenewegen, H. *De blinde vlek bij justitieel maatschappelijk werkers.*

Tijdschrift voor maatschappijvraagstukken en welzijnswerk, 29e jrg., nr. 1, 5 januari 1975, blz. 5-9 (N.).

Volgens de schrijver bestaat er bij veel maatschappelijk werkers, die in dienst zijn bij het Ministerie van Justitie, een verkeerde

mentaliteit. Hij bespreekt dit aan de hand van actuele problemen rond de nieuw te bouwen 'Bijlmerbajes'. Hij beklagt zich over het feit dat het merendeel van de maatschappelijk werkers, omdat zij nu eenmaal functioneren binnen het bureaucratisch apparaat, ook maar klakkeloos de daar genomen beslissingen accepteert. Hij noemt de nieuwbouw een veroudering, en zet zijn bewering kracht bij met voorbeelden. Zijns inziens is het in de eerste plaats aan de maatschappelijk werker en de andere gedragsdeskundige, om verontrustende ontwikkelingen zoals deze te analyseren.

137

Kelman, H.C. *Violence without moral restraint: reflections on the dehumanization of victims and victimizers.*

The journal of social issues, 29e jrg., nr. 4, 1973, blz. 25-61 (U.S.A.).

De schrijver noemt de oorzaken die naar zijn mening kunnen verklaren waarom normale mensen zonder gewetenswroeging deel kunnen nemen aan door de overheid gesanctioneerde massamoorden op volkomen onschuldige mensen. Als voorbeelden noemt hij moord op de joden in Hitler-Duitsland, de bombardementen op Vietnam en de atoombom op Hiroshima. Deze oorzaken zijn volgens hem de gezagsgetrouwheid en weinig kritische houding tegenover de overheid van de gemiddelde burger die in blindelinge gehoorzaamheid het bevel van de staat om te doden opvolgt; de eigenschap van de mens om door routinematig te moorden hieraan gewend te raken, zodat het verschrikkelijke van het geweld niet meer wordt ingezien; en de neiging de slachtoffers te beschouwen als minderwaardige wezens tegenover wie men geen scrupules hoeft te hebben. De schrijver meent dat men deze oorzaken die moeten worden gezien tegen de achtergrond van maatschappelijke structuren moet wegnemen door de burgers van de staat meer verantwoordelijkheid te geven, en door de legitimatie en verheerlijking van het geweld in onze maatschappij tegen te gaan. Bij dit laatste denkt hij onder andere aan de televisie, waar geweld als iets normaal wordt voorgesteld en aan het militaire apparaat dat geweld propageert. Bovenal echter is het volgens hem van belang dat de maatschappij ervan overtuigd raakt dat al haar leden gelijkwaardig zijn.

Met literatuuropgave.

138

Phillips, D.P. *The influence of suggestion on suicide: substantive and theoretical implications of the Werther effect.*

American sociological review, 39e jrg., nr. 3, juni 1974, blz. 340-354.

De schrijver toont aan, dat in de periode van 1947 tot 1968 in Engeland en de Verenigde Staten na publicatie van zelfmoordgevallen in

kranten het aantal zelfmoorden toenam in de gebieden waar men die kranten las. Hij probeert langs verschillende wegen tot een verklaring hiervoor te komen. Uit zijn onderzoek blijkt dat de toename te wijten is aan het feit dat de kranten, door hun lezers met een zelfmoordgeval te confronteren, deze op het idee brengen dat zelfmoord ook voor hen mogelijk is. De schrijver bespreekt de betekenis van deze bevinding mede in relatie tot sociale bewegingen en anomie.
Met literatuuropgave.

139

Polak, J.M. *De wetgeving van het Departement van Justitie*.
Nederlands juristenblad, 50e jrg., nr. 1, 4 januari 1975, blz. 1-8.

Dit artikel geeft een beknopt overzicht van wat er door het Ministerie van Justitie in de jaren 1973 en 1974 aan wetgeving is gedaan. De schrijver wijst op het gebrek aan tijd dat hierbij de laatste jaren een rol speelt, en op enkele nadelige consequenties daarvan. Hij behandelt daarop achtereenvolgens het privaatrecht, het strafrecht, het staats- en administratief recht en besluit met enkele opmerkingen over de herziening van de rechterlijke organisatie en over de internationale samenwerking.

140

Rechtshulp, wiens (on) vermogen?
Ars aequi, 24e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 5-17 (N.).

In oktober 1974 dienden de gezamenlijke rechtswinkels uit een aantal grote steden in ons land bij Minister van Agt en de tweede kamercommissie voor justitie een aantal eisen en voorstellen in met het oog op de begrotingsbehandeling van justitie in januari. In deze nota wordt gesteld dat de overheid in rechtshulp aan onvermogens tekort schiet, terwijl zij juist voor de zwakke groepen in de samenleving dient op te komen. De rechtswinkels pleiten daarom voor de instelling van een landelijk net van bureaus voor rechtshulp en formuleren concrete eisen, die nader worden toegelicht.

141

Scheff, T.J. *The labelling theory of mental illness*.
American sociological review, 39e jrg., nr. 3, juni 1974, blz. 444-452.

De schrijver vraagt zich af in hoeverre de 'labelling' theorie over geestesziekten door empirisch onderzoek wordt gestaafd. Hij kritiseert de opvattingen van anderen hierover en noemt achttien studies die over het onderwerp beschikbaar zijn. Dertien hiervan bevestigen naar zijn mening de theorie.
Met literatuuropgave.

142

Tranell, O. *Allmänna reklamationsnämnden*.
Svensk juristtidning, 60e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 15-20.

De schrijver belicht de werkzaamheid van de in 1968 in Zweden opgerichte Raad voor consumentengeschillen, een soort rechtbank in consumentenaangelegenheden. Uitspraken van de geschillencommissie zijn niet voor tenuitvoerlegging vatbaar, maar hebben het karakter van een aanbeveling. Sedert juli 1974 is de commissie naast de reeds bestaande taak ook belast met het onderzoek van klachten van consumenten en levensmiddelenbedrijven. Haar werkzaamheid is beperkt tot geschillen voortvloeiend uit overeenkomsten met betrekking tot roerende goederen. In 1974 werden ongeveer 6000 zaken aanhangig gemaakt en daarvan werden tijdens de schriftelijke voorbereiding 2500 zaken geroyeerd; het resterende aantal zaken moet nog tot een uitspraak leiden.

Strafrecht en strafrechtspleging

Zie ook excerpt nr. 177

143

Enkelaar, G.A.C. *Onbewaakte grenzen van vreemdelingenrecht en strafrecht*.
Proces, 54e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 1-9 (N.).

De buitenlanders die de laatste jaren in ons land zijn komen wonen, hebben volgens de schrijver ook de nodige criminaliteit meegebracht. Hij meent dat het Nederlandse strafrechtelijk apparaat daarop niet was ingesteld, met als gevolg dat de buitenlandse verdachte in een ernstige underdog-positie is geraakt. Hij geeft hiervan enige voorbeelden. De grootste problemen doen zich volgens hem voor bij kleine en middelgrote strafzaken. Behalve dat de wet veelvuldig wordt geschonden, heerst er ook een verkeerde mentaliteit bij de bejegenaars. Om aan deze verregaande rechtsonzekerheid- en ongelijkheid een einde te maken, moet naar zijn mening in de eerste plaats de technische incongruentie tussen de vreemdelingenwet en het Wetboek van Strafrecht worden opgeheven.

144

Enschedé, Ch.J. *De grenzen van de functie van de strafrechter*.
Rechtsgeleerd magazijn Themis, nr. 5/6, 1974, blz. 605-626 (N.).

Onder onze moderne strafwetgeving mag de overheid alleen nog op grond van een strafrechtelijke beslissing in het leven van de verdachte ingrijpen. De functie van de

strafrechter heeft een plaats tussen die van de strafwetgever aan de ene kant en het bestuur aan de andere kant. De schrijver geeft enige knelpunten aan in de verhouding tussen de strafrechter en het bestuur. De grenzen tussen wetgeving en strafrechtspraak kunnen verschuiven. Deze verschuivingen worden teruggebracht door de wetgever, door de rechter en ook door culturele veranderingen. De schrijver gaat nader in op de door de strafrechter teweeggebrachte verschuivingen door middel van rechtsvorming en rechtsvinding. Hij bepaalt zich tot het vraagstuk van de schuldsluitingsgronden en de zogenaamde materiële wederrechtelijkheid. Hij is van mening dat de rechter, zeker wanneer het politieke zaken betreft, in dit opzicht uiterst terughoudend moet zijn. Het tweede deel van de beschouwing is gewijd aan de strafdtoemeting, waarmee de schrijver liever de voor het vervolgingsbeleid verantwoordelijke Officier van Justitie zou willen belasten. De rechter zou dan moeten beslissen of er gestraft moet worden en hoe er gestraft moet worden.

145

Haaren, Th. H. van. *Problemen in de hedendaagse strafpleging (III)*. *Proces*, 54 jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 20-24 (N.).

De schrijver doet verslag van de inleidingen van Kelk en Peters in de lezingencyclus die het Utrechtse Willem Pompe Instituut voor strafrechtwetenschappen organiseerde. Met betrekking tot de lezing van Kelk deelt hij onder andere mee, dat deze de rechtspositie van gedetineerden verbeterd zou willen zien. Peters sprak over het strafrecht als problematiek voor een moderne samenleving. Hij maakt onderscheid tussen maatschappelijke moraal en het maatschappelijk normenstelsel, dat strafrechtelijk wordt gehandhaafd.

146

Michajlov, A. *Problems of efficiency and preliminary investigation of criminal cases*. *International journal of criminology and penology*, 2e jrg., nr. 4, november 1974, blz. 329-332.

De schrijver bespreekt de gang van zaken bij het Russische strafproces en de principes waarop dit gebaseerd is. Ook besteedt hij aandacht aan de doelmatigheid van het systeem, zowel in enge als in ruime zin. Onder het eerste verstaat hij de ontdekking en het snel en grondig onderzoeken van elke misdaad, onder het tweede de misdaadpreventie in het algemeen. Hij is van mening dat verder onderzoek door middel van statistische, criminologische en sociologische methoden gewenst is.

147

Naeve, W. *Untersuchungen über die Höhe des Blutalkoholgehaltes im Zeitpunkt der Blutentnahme bei Verdacht der Trunkenheit am Lenkrad nach Inkrafttreten des '0,8 Promille-Gesetzes'*. *Blutalkohol*, 11e jrg., nr. 6, november 1974, blz. 413-420 (B.R.D.).

Over een periode van negen maanden na het in werking treden van de Duitse alcoholwet heeft men in dat land een onderzoek gedaan naar de hoogte van bloedalcoholgehalten in gevallen van verdenking van rijden onder invloed. Het onderzoek vond plaats bij bestuurders van personenauto's en vrachtwagens in de periode van augustus 1973 tot en met april 1974, in de stad Hamburg. De schrijver stelde zich een viertal vragen, die hij van belang achtte voor de verkeersrechtelijke en forensisch-medische praktijk. Analysegegevens van elke maand afzonderlijk werden vergeleken met gegevens uit de jaren 1970 tot en met 1972. Het bleek, dat in de eerste negen maanden na het in werking treden van de wet het aantal door de politie geconstateerde gevallen van rijden onder invloed iets toenam. Deze geringe stijging berust op een toename van de gevallen van rijden onder invloed zonder ongeval. Vergeleken bij de jaren 1970-1972 waren de gevallen met een bloedalcoholgehalte onder de acht promille met zes procent gestegen. Vóórdat de wet in werking trad, werd 35 tot 40 procent van de zaken gecompliceerd door het probleem van berekeningen achteraf. Nu is dat nog slechts tien procent.

148

Nagel, W. H. *Om de kwaliteit van ons strafrechtelijk systeem, of: opnieuw op de overloop*. *Nederlands juristenblad*, 49e jrg., nr. 38, 9 november 1974, blz. 1205-1221.

De schrijver geeft een kritische analyse van een artikel van Hulsman: 'Beheersing van strafrechtspleging'. Hij verwijt hem dat hij een te scherpe scheidingslijn trekt tussen strafrecht en burgerlijk recht, en dat zijn typering van het strafrechtelijk systeem onjuist zijn. De auteur weerlegt de bewering, dat er sprake zou zijn van een 'onbeheerste' conjunctuur binnen het strafrechtelijk systeem. De beperking, die Hulsman voorstelt om het systeem beter te kunnen toetsen aan de empirie, moet als een niet te rechtvaardigen oplossing worden beschouwd. Beter is het in dergelijke omstandigheden, om naar alternatieven te zoeken, wellicht door de grens tussen strafrecht en burgerlijk recht opnieuw te bezien en waar nodig te verleggen. Overigens is volgens de schrijver niet alleen het strafrechtelijk systeem, maar onze hele cultuur aan een radicale regeneratie toe.

Rassegna di studi penitenziari, 24e jrg., nr. 5, september/oktober 1974, blz. 787-800 (i.).

De auteur vervolgt met dit artikel zijn historische serie (de laatste aflevering daarvan stond in 1972-VI). Hij onderzoekt eerst de oorsprong van de nog in de 19e eeuw toegepaste straf deportatie, die echter niet in de Italiaanse strafwet voorkwam. De deportatie als straf is ingesteld door keizer Augustus. Hij diende een tweeledig doel: bescherming van de samenleving mede door het verwijderen van een kwalijk element, en het was een zware straf. Er waren verschillende vormen mogelijk: verwijdering naar een verre plaats, voor een bepaalde tijd, al dan niet met verlies van burgerrechten, al dan niet gepaard gaand met dwangarbeid. Toen het Romeinse Rijk viel, werd de straf geleidelijk afgeschaft. Bij het begin van het moderne Europese koloniale tijdperk werd hij opnieuw ingesteld, maar nu met een geheel ander oogmerk: behalve een extra straf voor de delinquenten vormde deportatie een bron van goedkope werkkrachten in de te koloniseren gebieden. De auteur beschrijft met name voor Spanje, Portugal, Rusland en Engeland de gang van zaken, de motieven, de tewerkstelling en de behandeling van de gedeporteerden. In Rusland bestaat de straf ook nu nog.

150

Stuff, H.G. *Die Straftaten-/Straftäterdatei als Inpuff-Baustein.*

Kriminalistik, 28e jrg., nr. 9, september 1974, blz. 402-407 (B.R.D.).

Gegevens over personen en zaken die voor de strafrechtspleging relevant kunnen zijn, moet de Duitse politie momenteel op verschillende terreinen zoeken. Volgens de schrijver is het de bedoeling dat in de toekomst alle gegevens elektronisch verwerkt kunnen worden in een centraal registratiesysteem. Hij bespreekt een aantal mogelijkheden en grenzen die deze methode met zich brengt.

151

Veen, Th. W. van. *Hoe lang kan de preventieve hechtenis duren? De strekking van art. 277a Sv.* Nederlands juristenblad, 50e jrg., nr. 2, januari 1975, blz. 42-45.

De schrijver beantwoordt de vraag hoe lang de preventieve hechtenis volgens de wet van 1 januari 1974 kan duren. Kan de rechter het onderzoek ter terechtzitting telkens weer schorsen en zodoende de voorlopige hechtenis steeds verlengen of beperkt de nieuwe regeling het voorarrest ook na de aanvang van het onderzoek ter terechtzitting? Hoewel de schrijver gezien de tekst en strekking van de wet de tweede opvatting waarschijnlijker acht, geeft hij toch gezien de belangen die op het

spel kunnen staan (bijvoorbeeld een langdurig onderzoek naar de geestvermogens van de verdachte) en de uitlatingen van de Minister de voorkeur aan de eerste mening.

152

Viano, E.C. *Rape and the law in the United States: An historical and sociological analysis.*

International journal of criminology and penology, 2e jrg., nr. 4, november 1974, blz. 317-328.

De schrijver geeft een overzicht van de wetgeving ten aanzien van verkrachting in de Verenigde Staten vanaf de zestiende eeuw, waarbij hij ingaat op de sociologische en ideologische aspecten van dit delict. Hij bespreekt de complicaties die zich bij de wetgeving op dit gebied voordoen en acht een realistische herziening daarvan voor de meeste huidige maatschappijen zeer noodzakelijk. Met literatuuropgave.

153

Votey Jr., H.L., en L. Phillips. *Social goals and appropriate policy for corrections: an economic appraisal.*

Journal of criminal justice, 1e jrg., nr. 3, herfst 1973, blz. 219-240 (U.S.A.).

In dit artikel bespreken de schrijvers het functioneren van het strafrechtelijk systeem vanuit een economisch perspectief. Als alternatief voor de diverse, vaak tegenstrijdige doelstellingen zoals resocialisatie, generale en speciale preventie, vergelding e.d. stellen de schrijvers voor de doelstelling van de strafrechtstoepassing te formuleren in termen als: het minimaliseren van de sociale kosten voortkomend uit criminaliteit. Het in dit artikel beschreven model laat zien hoe de diverse onderdelen van het strafrechtelijk systeem samenhangen. Er blijkt een optimaal niveau van resocialisatie, van opsluiting en afschrikking te zijn, samenhangend met een optimaal niveau van criminaliteit en van activiteiten ter voorkoming of bestrijding van criminaliteit. Met literatuuropgave.

Criminologie

Zie ook excerpt nr. 181

154

Aromaa, K. *Victimization to violence: a Gallup survey.*

International journal of criminology and penology, 2e jrg., nr. 4, november 1974, blz. 333-346.

In de Scandinavische landen zoekt men naar een

rationelere politiek ten aanzien van de criminaliteit. Daartoe zijn de laatste jaren diverse opinieonderzoeken gedaan over omvang en spreiding van de door agressieve criminaliteit veroorzaakte schade bij slachtoffers. In Finland gebeurde dat in 1970. De schrijver bespreekt de interviews die gehouden werden met 974 personen van boven de vijftien jaar en werkt de resultaten nader uit.

155

Avi-Itzhak, B., en R. Shinnar. *Quantitative models in crime control*.
Journal of criminal justice, 1e jrg., nr. 3, herfst 1973, blz. 185-217 (U.S.A.).

In dit artikel worden diverse mathematische modellen beschreven ter bestrijding van met criminaliteit samenhangende sociale systemen. Het eerste model dat beschreven wordt kan gebruikt worden om de kwantitatieve effecten van beleidsmaatregelen ter bestrijding van de criminaliteit te schatten. De eventuele afschrikwekkende werking van sancties is in dit model niet opgenomen. In het tweede deel van het artikel doen de schrijvers een poging veranderingen in de omvang en samenstelling van de populatie delinquenten in een model te verwerken.

156

Beristain, A. *Terrorism and hijacking*.
International journal of criminology and penology, 2e jrg., nr. 4, november 1974, blz. 347-389.

De schrijver vergelijkt de resultaten van een opinieonderzoek te Madrid, dat begin 1973 besproken werd in een Spaans tijdschrift, met die van een onderzoek dat hij zelf deed onder studenten in San Sebastian. Bij beide onderzoeken werden dezelfde negen vragen gesteld over terrorisme en vliegtuigkaping. Het aantal deelnemers te Madrid was 875, allen Spanjaarden boven de achttien jaar. De groep studenten bestond uit 122 Spanjaarden en negen Engelsen. De antwoorden van beide groepen bleken sterk te verschillen. De schrijver trekt daaruit enige conclusies, waarvan de belangrijkste is dat de sociale, economische en culturele situatie van een groep, streek of land van invloed is op de manier van denken en handelen van de daar bestaande gemeenschappen. Onder sommige omstandigheden acht hij terrorisme te rechtvaardigen.

157

Gibbs, J.P., en J.F. Short. *Criminal differentiation and occupational differentiation*.
Journal of research in crime and delinquency, 11e jrg., nr. 2, juli 1974, blz. 89-100 (U.S.A.).

De schrijvers onderzoeken in hoeverre er een verband bestaat tussen verschillende typen misdaad en verschillende leeftjids- en beroeps-

groepen. Zij maken hierbij gebruik van gegevens van de 'Uniform Crime Reports' alsmede de volkstelling van 1950 en 1960.

De verscheidenheid in typen misdaad is het hoogst in de jongste leeftijdsgroep (14-17 jaar). Vervolgens treedt een daling in tot de 30-jarigen, waarna weer een toename te constateren valt. Met betrekking tot de verscheidenheid in beroep stellen de auteurs vast, dat er een direct verband bestaat met de verscheidenheid in typen misdaad hoe groter de verscheidenheid in beroep, hoe groter de criminele verscheidenheid. Met literatuuropgave.

158

Glaser, D. *Remedies for the key deficiency in criminal justice evaluation research*.
Journal of research in crime and delinquency, 11e jrg., nr. 2, juli 1974, blz. 144-154 (U.S.A.).

Ter verbetering van de uitkomsten van evaluatieonderzoek op justitieel gebied, pleit de schrijver voor een betere afstemming van onderzoek op theorie. Hij noemt drie theoretische voorwaarden die relevant zijn als basis voor onderzoek. Ten eerste is een differentiatie nodig naar delict en delinquent en mag niet uitgegaan worden van de misdaad als geheel. Ten tweede dienen we te kijken naar de levensstijl van de dader wanneer we willen nagaan op welke wijze staatsingrijpen het gedrag van een dader kan veranderen. Ten derde kan evaluatieonderzoek pas zinvol zijn wanneer het gebaseerd is op een theorie die verschillende niveaus van abstractie kent. De schrijver illustreert bovenstaande met drie typen theorie: gedragsmodificatie, symbolisch interactionisme en socio-culturele relativiteits-theorie. Hieruit leidt hij drie proposities af inzake de effectiviteit van specifieke behandelingsmethoden voor bepaalde daders. Deze proposities worden ondersteund door onderzoek.

159

Heller, N.B. *Applications of crime seriousness information in police departments*.
Journal of criminal justice, 1e jrg., nr. 3, herfst 1973, blz. 241-253 (U.S.A.).

In dit artikel wordt een onderzoek beschreven waarbij de ernst van delicten waarmee de politie van St. Louis werd geconfronteerd gedurende een periode van 8 weken, werd gescoord. Gebruik werd gemaakt van de door Sellin en Wolfgang ontwikkelde ernstschaal. De schrijver bespreekt een aantal toepassingen van een dergelijke scoring zoals: de verdeling van zaken over de rechercheurs en de bepaling van de effectiviteit van de opsporing. Daarnaast kunnen de gegevens over de ernst van de delicten gebruikt worden bij de planning van surveillance en gericht inzet van mankracht. Met literatuuropgave.

Henderson, H. L., en N. J. Steiner. *Internal versus external control of defendants studied in a probation setting*. Journal of research in crime and delinquency, 11e jrg., nr. 2, juli 1974, blz. 117-123 (U.S.A.).

De I-E schaal poogt een van de belangrijkste variabelen te meten die een rol spelen bij het advies inzake voorwaardelijke veroordeling of onvoorwaardelijke gevangenisstraf, n.l. de mate van zelfkennis en zelfbeheersing (internal control) van de verdachte. Het verschil tussen interne en externe controle kan omschreven worden als de mate waarin een persoon de beloningen des levens als afhankelijk van zijn eigen gedrag ziet.

De I-E schaal is voorgelegd aan 160 verdachten in de periode die ligt tussen het proces en de uitspraak, welke ongeveer 3 weken bedraagt. Zeven variabelen werden gerelateerd met de I-E schaal: type misdaad (tegen zaken vs personen), ras, aantal op volwassen leeftijd gepleegde delicten, aantal gepleegde jeugd-delicten, risicofactoren verbonden aan voorwaardelijke of onvoorwaardelijke straffen, regio, leeftijd waarop het laatste delict is gepleegd (18-25 jaar, 26 jaar en ouder). De resultaten suggereren, dat naarmate de verdachten ouder worden en meer misdrijven plegen, zij in contact komen met reclasseringsinstellingen die hen die interne waarden en de sociaal aanvaardbare reactiepatronen bijbrengen.

Hindelang, M. J. *Public opinion regarding crime, criminal justice and related topics*. Journal of research in crime and delinquency, 11e jrg., nr. 2, juli 1974, blz. 101-116 (U.S.A.).

In dit artikel wordt gesteld, dat in de justitiële praktijk te weinig gebruik wordt gemaakt van de gegevens die verzameld worden in nationale opinieonderzoeken.

Terwijl het departement van justitie diepgaande onderzoeken over specifieke onderwerpen entameert, worden in de periodieke opinieonderzoeken ook vragen gesteld die voor mensen die zich met criminaliteit bezighouden van belang zijn.

Schrijver bespreekt de beschikbare gegevens uit de diverse onderzoeken, die verzameld zijn door nationale markt- en opiniebureaus, waarbij de nadruk ligt op gegevens die niet via de persmedia zijn gepubliceerd. De volgende punten komen ter sprake: angst voor misdrijven (bent u bang om 's-nachts op straat te lopen?), mening over wetshandhavende organen, mening over de behandeling van misdrijven door de rechtbank, mening over straffen inclusief de doodstraf, mening over het al dan niet invoeren van wapenvergunningen, mening over druggebruik en tot slot vragen inzake de oorzaken van criminaliteit.

Kellmer Pringle, M. *The roots of violence and vandalism*. London, Battley Brothers Printers Clapham, ca. 1973; overdruk uit: Concern, nr. 11, winter 1972/1973 (G.B.).

De schrijfster, directeur van het National Children's Bureau in Londen, baseert haar beschouwingen onder andere op onderzoeken van dit bureau. Zij legt de nadruk op de preventie van vandalisme, aansluitend op een aantal basisbehoeften van de opgroeiende mens: de behoefte aan liefde en zekerheid, de behoefte om nieuwe ervaringen op te doen, de behoefte om geprezen te worden en de behoefte om verantwoordelijkheid te dragen. Zij ziet bij de uitbouw van geestelijke gezondheidszorg mogelijkheden op lange termijn de problemen met succes aan te pakken.

Met literatuuroppgave.

Van dit artikel is een bewerking opgenomen op blz. 110.

Levinson, D. *The etiology of skid rows in the United States*.

The international journal of social psychiatry, 20e jrg., nr. 1/2, lente/zomer 1974, blz. 25-33.

De schrijver verrichtte van oktober 1970 tot september 1971 een onderzoek onder de vrijwel uitsluitend mannelijke bewoners van een krottenwijk in New York City. In dit artikel doet hij verslag van de resultaten van zijn researchwerk. Na eerst de zes verschillende sub-culturele leefgewoonten die hij in deze achterbuurt aantroef beschreven te hebben geeft hij er een verklaring voor waarom mensen er toe komen een krottenwijk op te zoeken en zich daar blijvend te vestigen. Hij meent dat vooral het beeld dat deze mensen van zichzelf als achterbuurtbewoners hebben hen in deze levensstijl doet volharderen. Voor dit zelfbeeld vinden zij een bevestiging in het feit dat ook de buitenwereld hen als afwijkend beschouwt. Met literatuuroppgave.

Nanus, B., en L. Perry. *A planning-oriented measure of crime and delinquency*.

Journal of criminal justice, 1e jrg., nr. 3, herfst 1973, blz. 259-263 (U.S.A.).

In dit artikel wordt een experiment beschreven waarbij op basis van gegevens die de justitie verzamelt en vastlegt (de modus operandi) een index voor de criminaliteit werd samengesteld. De auteurs gebruikten de door Sellin en Wolfgang voorgestelde weegfactoren. De index is een duidelijke verbetering vergeleken met de 'Uniform Crime Index' van de F.B.I. en kan gebruikt worden voor evaluatie van het gevoerde beleid, voor het gericht inzetten van mankracht en materieel en voor planning.

165

Pienaar, W.D. *Violence – an ecological approach.*

Misdaad, straf en hervorming, 3e jrg., nr. 2, juni 1974, blz. 46-49 (Z.A.).

De schrijver is van mening dat voor het ontstaan van agressief gedrag bij de mens ecologische factoren van grote invloed zijn. Als antecedenten van familiegeweld noemt hij in dit verband dicht opeen wonen, gebrek aan privacy, een verkeerde bouwstijl, geluids- en lichtoverlast en een onaangenaam klimaat. Bij het toepassen van therapie maakt hij van deze ecologische kennis gebruik. Psycholoog, psychiater, sociaal werker, onderwijzer, architect en stadsplanner, zij allen kunnen er naar naar zijn mening toe bijdragen dat de menselijke agressie in bedwang gehouden wordt door middel van ecologische controle.

166

Piesch, W. *Kriminalität junger Gewaltträter (Rocker) 1968-1973.*

Kriminalistik, 29e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 11-13 (B.R.D.).

De schrijver geeft een overzicht van de criminaliteit in de jaren 1968-1973 begaan door de zogenaamde 'rockers' in de stad Hamburg. Het blijkt dat in deze jaren de geweldadigheid onder deze groep jongeren is toegenomen. Tevens is het alcoholmisbruik door jeugdige personen zorgwekkend gestegen.

167

Robert, P. *L'organisation et le développement actuels de la recherche criminologique en France.*

Revue de droit pénal et de criminologie, 54e jrg., nr. 10, juli 1974, blz. 899-919 (F.).

De schrijver bespreekt de organisatie en de recente ontwikkelingen van het Franse criminologische onderzoek. In de organisatie nemen centra van het Ministerie van Justitie de belangrijkste plaats in. Zij zijn met hun research veel verder gevorderd dan bijvoorbeeld de universiteiten en de schrijver vraagt zich af wat hiervan de oorzaken zijn. Buiten het ministerie om is er slechts een beperkt aantal andere centra. Hij noemt hiervan twee overheids- en enkele privé-instellingen. De pogingen om tot een effectief samenspel te komen tussen alle bestaande instellingen verlopen naar zijn mening soepel. Wel beschouwt hij het als noodzaak, dat de onderzoekscentra van een zeker formaat zijn met het oog op regelmaat en kwaliteit van de productie. Ook het gebrek aan wetenschappelijk personeel is nog een probleem. Bij de bespreking van de ontwikkeling geeft de auteur voorbeelden van de groei op drie terreinen. Daarnaast besteedt hij aandacht aan een nieuwe opvatting van de criminologie, die gericht is op

de sociale reactie in plaats van op het begaan van de daad. Een duidelijke verschuiving naar die eerste opvatting is in Frankrijk, en volgens de schrijver niet alleen daar, op het ogenblik gaande.

Met literatuuropgave.

168

Wade, A.L. *Social processes in the act of vandalism.*

Crime and delinquency, a reader; ed. Carl. A. Bersani, 1970, blz. 266-282.

Vandalisme wordt door de auteur geanalyseerd als een sociaal gedrag, waarin verschillende processen op elkaar inwerken. Hij heeft zijn materiaal uit een aantal interviews, die gehouden zijn onder vijftig jongens van dertien tot zeventien jaar die voor vandalisme met de politie in aanraking zijn geweest. In het vandalisme als spontane, ongeplande activiteit worden zogenaamde culturele en functionele variabelen onderscheiden. Onder de culturele variabelen verstaat hij de normen die gelden in de groep van jongeren die tot vandalistisch gedrag overgaan. De functionele variabelen hebben betrekking op de vandalistische daad zelf. In zijn conclusie wijst hij op het belang van een analyse van vandalisme als sociaal gedrag. De verschillende processen die op deze wijze naar voren komen geven aan hoe men het best op het vandalisme kan reageren. Van dit artikel is een bewerking opgenomen op blz. 105.

169

Walls, H.J. *Ten years of forensic science – 1964-1973.*

The criminal law review, september 1974, blz. 504-515 (G.B.).

De schrijver bespreekt de ontwikkelingen die de laatste tien jaar in de criminalistiek hebben plaats gevonden. Hij wijst met name op de technische vooruitgang en op het feit dat er sprake is van een steeds betere organisatie op dit terrein, waardoor een maximum aan informatie verkregen wordt. Uitvoerig bespreekt hij een aantal nieuwe instrumentele methoden van analyse en enkele resultaten daarvan en wijst op de voordelen van automatisering. Ten slotte bespreekt hij de effecten van een tweetal Engelse wetten aangaande alcohol en wegverkeer op de praktijk van de criminalistiek.

170

Wehner. *Zur Arbeitstagung über 'Organisiertes Verbrechen'.*

Kriminalistik, 28e jrg., nr. 12, december 1974, blz. 533-536 (B.R.D.).

Het artikel bevat korte verslagen van de referaten welke in oktober 1974 gehouden werden op een politiecongres te Wiesbaden, dat de georganiseerde misdaad als onderwerp

had. Enkele conclusies waren onder meer dat het gevaar van deze criminaliteitsvorm niet mag worden onderschat en dat andere wegen tot haar bestrijding moeten worden ingeslagen. Eén spreker merkte op dat de misdaad meer gaat opereren via syndicaten, terwijl in een andere inleiding de technologische ontwikkelingen in de maatschappij daar mede debet aan werden geacht. Aandacht besteedde men ook aan de mogelijkheden tot preventie en internationale samenwerking.

171

Wolter, H. J. *Rockertum – eine Sonderform der Bandenkriminalität?*
Kriminalistik, 27e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 13-17 (B.R.D.).

Hier wordt een sociologische beschrijving gegeven van het verschijnsel 'hell's angels' of 'rockers' in de stad Hamburg. Vier groepsvormen worden onderscheiden, te weten groepen die zich spontaan aaneensluiten, groepen die toevallig ontstaan, gangs die half georganiseerd zijn en bendes die een volledige organisatie kennen. Daarna verklaart de schrijver hoe het komt dat jongeren 'hell's angels' worden. Veelal worden zij volgens hem hiertoe gedreven door minderwaardigheidsgevoelens voortspruitend uit hun gemis aan sociale en intellectuele vaardigheden. Echte bendevorming waaronder hij groepen met een strikte organisatie en een strenge hiërarchische structuur verstaat, bestaat volgens hem in de Bondsrepubliek niet. Met literaturopgave.

Gevangeniswezen

Zie ook de excerpten nr. 136 en 178

172

Duffee, D. *The correction officer subculture and organizational change.*
Journal of research in crime and delinquency, 11e jrg., nr. 2, juli 1974, blz. 155-172 (U.S.A.).

Uitgaande van de hypothese, dat groepsleiders een eigen subcultuur bezitten, veronderstelt de schrijver dat de waarden van deze subculturen tegenstrijdig zijn aan het beleid en de waarden die ten grondslag liggen aan de behandeling van gedetineerden. Deze hypothese wordt getoetst bij een afdeling die verantwoordelijk is voor de behandeling van gedetineerden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van drie schalen die respectievelijk het beleid inzake de behandeling, toezien gedrag en het sociale klimaat in gevangenissen meten.

De groepsleiders blijken aanzienlijk te verschillen met de beleidsvoerders inzake het beleid en het sociale klimaat. Een belangrijke verklaring hiervoor is de perceptie van de groepsleiders van de wijze waarop aan hen

leiding wordt gegeven. De schrijver poneert een aantal suggesties om de subculturele waarden van de groepsleiders te veranderen op basis van groepsdynamische technieken waardoor genoemde percepties gewijzigd kunnen worden alsmede de gepercipieerde beloningen om hun gedrag in overeenstemming te brengen met het beleid van de beleidvoerders.

173

Huff, C. R. *Inmate stratification: some policy implications for correctional administrators and staff.*
Corrective and social psychiatry, 20e jrg., nr. 2, april 1974, blz. 9-14 (U.S.A.).

Veel onderzoek is gedaan naar systemen van sociale stratificatie in gevangenissen en tehuizen. De schrijver geeft een overzicht van een aantal theorieën en bevindingen. Hij integreert deze in één model, dat de opbouw van een dergelijk systeem weergeeft. Hij doet een twaalfal aanbevelingen voor de praktijk, die hij baseert op dit model. Hij acht het essentieel dat straf en reclasseringsambtenaren zich realiseren dat bepaalde beleidsveranderingen verstrekkende gevolgen kunnen hebben voor het interne sociale systeem. Met literaturopgave.

174

Loiacono, G. *Problematica di transizione verso una riforma globale del servizio sanitario penitenziario.*
Rassegna di studi penitenziari, 24e jrg., nr. 5, september-oktober 1974, blz. 761-770 (I.).

De in de titel genoemde problematiek is tweeledig: de organisatie van de volksgezondheid in Italië staat momenteel op de helling, en in die nieuwe organisatie moet de medische verzorging van gedetineerden z'n plaats hebben; deze verzorging behoeft echter ook onmiddellijke verbeteringen, en die moeten nu en straks kunnen worden ingepast. Hiertoe wil de auteur criteria en doelstellingen formuleren. Het gaat bij dit alles niet alleen om een crisis van structuren maar ook om een crisis van waarden. Wat nu nodig is, is het beter en efficiënter gebruiken van personen en middelen en het concentreren van de medische dienst op een paar inrichtingen. De medicus in de gevangenis heeft wel een geprivilegieerde positie, maar hij zit vast in de bureaucratie van de organisatie en is ondergeschikt aan het systeem. Dit moet volgens de auteur radicaal veranderen: de arts dient autonoom te zijn op en verantwoording te dragen voor zijn terrein en verder te kunnen samenwerken met andere verantwoordelijke personen. Dit alles kan niet worden doorgevoerd zonder veranderingen op ministerieel niveau, en hier ligt weer het raakvlak met de landelijke zorg voor de volksgezondheid. Nu is er nog een gebrek aan coördinatie en samenwerking, aan visie en voorlichting. De schrijver

stelt de oprichting voor van een centraal medisch bureau, dat nog breder zal zijn opgezet dan de huidige inspectie. Hier worden dan inlichtingen en beslissingen uitgewisseld en het bureau zal de functie hebben van verbindingsdienst en vraagbaak, vacaturebureau en bureau voor medische wetenschap, wetgeving, statistiek en financiering.

175

Maio, B. De, en G. Brunetti. *Nuovi orientamenti dell'assistenza ai detenuti e ai liberati.*

Rassegna di studi penitenziari, 24e jrg., nr. 5, september/oktober 1974, blz. 771-786 (I.).

De auteurs schetsen de ontwikkelingen in de zorg voor gedetineerden in eigen land en internationaal, vooral na de Tweede Wereldoorlog. De verbeteringen in deze zorg stelen op de vooruitgang in psychologie, psychiatrie, sociologie en biologie. Men ziet nu de gedetineerde als autonoom persoon, drager van rechten, plichten en waarden, en in principe in staat te verbeteren als hij daaraan zelf wil meewerken. Al voordat eind 1973 in Italië een wetsontwerp werd aangenomen ter herziening van het gevangenisreglement, waarin op grond van deze inzichten de hulpverlening wordt geregeld, waren er experimenten gedaan. Daarbij bleken vooral een versoepeling van het regiem en de mogelijkheid van een kort verlof naar huis gunstig te werken. De nieuwe wet heeft getracht een evenwicht te vinden tussen hulp aan de gedetineerden en bescherming van de maatschappij. Het nieuwe erin is onder andere dat het de aan te stellen specialisten verplicht tot helpen en behandelen, dat het de buitenwereld inschakelt, en dat het de gedetineerden bij allerlei activiteiten medezeggenschap verleent. Alles is gericht op wederinpassing in de maatschappij na de vrijlating. Na de vrijlating echter duurt de zorg en hulpverlening voort. De auteurs achten de nieuwe wet van zeer groot belang, als men ten minste uitvoert wat hij voorschrijft. Daartoe is nodig dat de samenleving inziet dat criminaliteit en de zorg voor gedetineerden haar zaak is. Dit leidt dan weer tot een betere preventie.

176

Miller, S. J., en S. Dinitz. *Measuring perceptions of organizational change.*

Journal of research in crime and delinquency, 11e jrg., nr. 2, juli 1974, blz. 180-194 (U.S.A.).

In dit artikel onderzoeken de schrijvers de effecten van organisationele veranderingen, die in een periode van zes jaar plaats vinden, op de percepties van de bewoners van een maximaal bevolgde jeugdgevangenis. Hier zitten jongens van vijftien tot achttien jaar, die als vijandig en agressief gelden. Vier van de zes gebruikte schalen die de invloed van de institutie meten, bleken significant te discrimineren tussen drie verschillende organisationele perioden alsmede

tussen zes verschillende jaren waarin 426 gedetineerden waren vrijgelaten. De percepties van de staf wezen in dezelfde richting als die van de gevangenen zelf. De resultaten suggereren, dat de constructie van schalen die de invloed van de organisatie meten een grote bijdrage kunnen leveren in het begripen van deze organisaties en hun cliënten.

Reclassering

Zie ook de excerpten nr. 175 en 186

177

Binder, A., R. P. Green en M. Newkirk. *University-police cooperative approach to juvenile diversion: evaluation applicability and effectiveness.*

Journal of criminal justice, 1e jrg., nr. 3, herfst 1973, blz. 255-258 (U.S.A.).

Naar schatting twintig procent van de Amerikaanse mannen is in contact gekomen met een kinderrechter. Jaarlijks komen ongeveer vier miljoen jongeren in de Verenigde Staten in aanraking met de politie. Deze aantallen en de grote caseload vormen de achtergrond en de rechtvaardiging van pogingen te voorkomen dat jeugdige delinquenten in de justitiële molen terecht komen.

In dit korte artikel beschrijven de auteurs een experiment dat opgezet wordt ten einde na te gaan op welke wijzen dit gerealiseerd kan worden en wat de optimale behandelingswijzen zijn voor diverse categorieën jeugdige delinquenten.

Met literaturopgave.

178

Cheatwood, A. D. *The staff in correctional settings.*

Journal of research in crime and delinquency, 11e jrg., nr. 2, juli 1974, blz. 173-179 (U.S.A.).

In een opvoedingstehuis voor jeugdige delinquenten zijn gegevens verzameld over de percepties en attitudes van administratief personeel, staf en delinquente jongens ten aanzien van 'moeilijke' jongens. Deze laatste zijn gevaarlijk voor de gemeenschap of voor zichzelf en zijn als zodanig ook geëtiketteerd. Het administratief personeel maakt een onderscheid tussen de gevaarlijke jongens en de anderen, waarbij zij dit etiket ook als geldig beschouwt. De jongens zelf maakten dit onderscheid niet en beschouwden de gevaarlijke jongens als niet verschillend van de anderen. De staf zag ook geen verschil in gedrag of attitude tussen de jongens, maar beschouwde het 'label' wel als juist en geldig. De resultaten van dit onderzoek suggereren, dat de stafleden, in een poging de ogenschijnlijk

onverzoenlijke attitudes met elkaar in overeenstemming te brengen, eigen normen en waarden ontwikkelen die betrekking hebben op zowel de normen en waarden van het administratief personeel als van de jongens.

179

Duncan, D.F. *Verbal behaviour in a detention home*. Corrective and social psychology, 10e jrg., nr. 2, april 1974, blz. 38-42 (U.S.A.).

Het verblijf in een inrichting ter behandeling van delinquenten zou veelere gelegenheid scheppen voor handhaving en uitbreiding van delinquent gedrag, dan voor het afleren daarvan. De schrijver onderzoekt in hoeverre delinquenten tijdens hun verblijf in een inrichting elkaars woordgebruik overnemen, daar hij dit indicatief acht voor de mate waarin zij ook elkaars non-verbale gedrag gaan overnemen. Hij doet een voorbereidend onderzoek bij elf jeugd-delinquenten van gemiddeld veertien jaar. Bij hen blijkt 'pro-delinquent' woordgebruik duidelijk meer te worden versterkt dan ander woordgebruik.

Twee jongens van de groep wordt vervolgens met succes een ander verbaal gedrag aangeleerd. De schrijver wijst op het belang van dergelijke technieken en bespreekt enkele mogelijkheden voor toepassing. Met literatuuropgave.

180

Fiorentini, P.G., en E. Sacchi. *Verifica di un esperimento di qualificazione al trattamento penitenziario del personale di custodia*. Rassegna di studi penitenziari, 24e jrg., nr. 5, september/oktober 1974, blz. 747-759 (I.).

In samenwerking met het Ministerie van Justitie zijn in 1971 en 1972 in Italië aan een straf-inrichting twee cursussen van enkele maanden gegeven, waarin telkens 10 geselecteerde leden van het militaire bewakingspersoneel aan gevangenis en een opleiding kregen tot groepsleider-monitor. De cursisten kregen voorlichting omtrent de taken van de verschillende functionarissen binnen een straf-inrichting en leerden de beginselen van de psychologie van intermenselijke relaties, groepsdynamiek en groep counseling. De monitors zijn vervolgens aangesteld aan diverse inrichtingen en kregen later nog vervolgcursussen. In hun artikel bezien de schrijvers hoe het de 20 cursisten sindsdien is vergaan en of de praktische resultaten voldoen aan de verwachtingen. Zij concluderen dat de opzet van de cursussen nog op veel punten moet worden geperfectioneerd en dat de functie van monitor officieel moet worden erkend.

181

Gandy, J.M., R. Pitman, M. Strecker e.a. *Parents' perceptions of the effect of volunteer probation officers on juvenile probationers*. Canadian journal of criminology and corrections, 17e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 5-20.

De schrijvers, vier medewerkers aan de universiteit van Toronto, Canada hebben een onderzoek gedaan naar de opvattingen van ouders over het effect van de hulp die vrijwillige reclasseringsambtenaren bieden aan hun voorwaardelijk veroordeelde kind. Het onderzoek werd verricht aan een Canadese kinderrechtbank in 1972, waarbij 42 ouders werden ondervraagd. Er werden zowel gegevens verzameld over karakteristieken van de ouders zelf als van de vrijwilligers en de betrokken kinderen. Het bleek dat één derde deel van de ouders geen verbetering had geconstateerd sinds de komst van de vrijwilligers. Toch was de gemiddelde waardering wel positief. De schrijvers zijn van mening dat vrijwilligers méér kunnen zijn dan vriendelijke en belangstellende volwassenen. Zij doen daartoe verschillende suggesties.

182

Haaren, Th.H. van. *Vroeghulp in Friesland - negen maanden reclasseringsbemoeiingen met invezekeringgestelden op het politiebureau*. Proces, 54e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 9-14 (N.).

In dit artikel een verslag van wat het voor Friesland heeft betekend, dat per 1 januari 1974 de nieuwe artikelen 59 en 62 van het Wetboek van Strafvordering van kracht werden, die betrekking hebben op de vroeghulp aan invezekeringgestelden.

De schrijver wijst erop dat alleen in Friesland deze vroeghulp goed op gang gekomen is. Het allerbelangrijkste vindt hij, dat de reclasser zelf de noodzaak gaat inzien van dergelijke hulp en voorlichting. Hij beschouwt de Friese ervaringen als een aanloop voor wat landelijk moet gaan gebeuren en geeft vast enkele suggesties voor de werkwijze

183

Snel, B. *Alternatieve mogelijkheden voor de Nederlandse reclasser*. Proces, 54e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 14-18 (N.).

De schrijver geeft een beeld van het Nederlandse reclasseringsstelsel, zoals dat er tot nu toe heeft uitgezien: hulpverlening gericht op door professionals vastgestelde problemen. Hij noemt enige grondideeën van de alternatieve hulpverlening, waar men zich integendeel richt op belangen zoals de cliënt die definiëert. Hij stelt daarop een alternatief systeem voor met een sterke decentralisatie en democrati-

sering, zonder formele bindingen met het strafrechtelijke sanctie-apparaat en met vermindering van de taak van politie en justitie. Omdat hij wel inziet dat dit ideaal niet zomaar kan worden verwezenlijkt, geeft hij een aantal mogelijkheden aan, die al binnen het huidige stelsel kunnen worden gerealiseerd.

184
Wagner, R. *Richter und Bewährungshelfer*. Jugendwohl, 55e jrg., nr. 6, juni 1974, blz. 227-232 (B.R.D.).

In dit artikel wordt de verhouding tussen rechter en reclasseringsambtenaar besproken. De schrijver is van mening, dat de doelstellingen die rechter en reclasseringsambtenaar zich stellen, elkaar vaak niet dekken en gaat hierop nader in. Hij vraagt zich af of er vormen van samenwerking bestaan tussen beide instanties en bekijkt die aan de hand van de gang van zaken bij de tenuitvoerlegging van jeugdstraffen en de reclasseringshulp aan voorwaardelijk veroordeelden. Ten aanzien van het eerstgenoemde constateert hij een nauwe samenwerking tussen rechter en reclasseringsambtenaar, die zijn vruchten zeker afwerpt. Met betrekking tot de bedoelde reclasseringshulp wijst hij op het bezwaar dat de helper tussen rechter en cliënt instaat. Veel reclasseringsambtenaren pleiten er volgens de schrijver voor dat rechters zich op de hoogte stellen van de elementaire begrippen van psychologie, pedagogie en sociologie.

Psychiatrische zorg

185
Thürer, P. *Die psychiatrische Beurteilung der Zurechnungsfähigkeit und ihre rechtlichen Folgen*. Kriminalistik, 28e jrg., nr. 9, september 1974, blz. 419-422 (B.R.D.).

Dit artikel bevat een lezing uitgesproken ter gelegenheid van een nascholingscursus voor psychiaters en juristen te Zürich. De spreker die in deze stad rechter is meent dat vele psychiaters maar al te zeer geneigd zijn zich op een deterministisch standpunt te stellen, waardoor zij twijfelen aan de wilsvrijheid en toerekeningsvatbaarheid van de door hen te onderzoeken verdachten. De wet daarentegen gaat wél uit van de wilsvrijheid van ieder individu en de rechter wil daarover een duidelijk oordeel. Aan de hand van enige voorbeelden uit de forensisch-psychiatrische praktijk licht de spreker het standpunt van de om advies vragende rechter toe.

Kinderbescherming

186
Becker, W. *Sozialisation delinquenter Jugendlicher*. Jugendwohl, 55e jrg., nr. 6, juni 1974, blz. 220-227 (B.R.D.).

De schrijver bespreekt het concept voor een wet aangaande de kindbescherming in Duitsland. Hierin wordt voorgesteld het jeugdarrrest te vervangen door opvoedingscursussen. Daarnaast stelt men de oprichting van sociaal-therapeutische jeugdcentra voor. De schrijver noemt een aantal nadelen van het jeugdarrrest en bespreekt de voorstellen ten aanzien van de opvoedingscursussen. Deze zijn bedoeld om hulp te bieden door middel van het herstellen van fouten in de socialisatie. In geval van ernstige ontwikkelingsstoornissen die geleid hebben tot zware misdadigheid of recidive, kan volgens het concept naast de cursussen een sociale therapie worden gegeven. Hiermee wordt volgens de schrijver bedoeld het bieden van hulp aan niet gesocialiseerde jongeren en volwassenen in het kader van een psychotherapie.

187
Coolsmas, C. *Startnota jeugdwelzijnsbeleid: nog een boekje open over knelpunten*. Sjouw, 3e jrg., nr. 2, 18 januari 1975, blz. 27-34 (N.).

Dit artikel is een uittreksel van de startnota jeugdwelzijnsbeleid, waarin de werkgroep Mik aandacht besteedt aan knelpunten in het welzijn van jeugdigen en de hulpverlening die hen ten dienste staat. Speciaal op deze hulpverlening legt de werkgroep de nadruk, waarbij zij enkele kritische kanttekeningen plaatst. Ook buiten het terrein van de hulpverlening constateert zij negatieve ontwikkelingen zoals de stijgende jeugdwerkloosheid. Ten slotte worden enkele concrete wensen geformuleerd.

188
Doek, J.E., G.P. Hoefnagels, W.H.A. Jonkers e.a. *Rechten van jeugdigen en gezag van ouders*. Nederlands juristenblad, 50e jrg., nr. 4, januari 1975, blz. 97-104.

De schrijvers spreken hun ontevredenheid uit over de trage gang van zaken in het jeugdrecht. De wetgever blijft volgens hen te zeer achter bij de moderne maatschappelijke opvattingen over de positie van de minderjarige. Met name bij de problematiek van het weglopen kan dit ernstige consequenties veroorzaken. Om uit de huidige impasse te geraken wordt in dit artikel een uitgewerkt voorstel gedaan met betrekking tot ouderlijk gezag en minderjarigheid. Speciale aandacht wordt besteed aan de rechten en bevoegdheden van jeugdigen.

Politie

189

Barocas, H. A. *Iatrogenic and preventive intervention in police-family crisis situations.* The international journal of social psychiatry, 20e jrg., nr. 1/2, lente/zomer 1974, blz. 113-121.

De schrijver is van mening dat hoewel de Amerikaanse politie door onoordeelkundig optreden in het verleden veel geweld heeft veroorzaakt zij toch, mits zij de juiste opleiding krijgt, veel kan bijdragen tot het voorkomen van agressie. Met name is dit laatste volgens hem het geval wanneer de politie te hulp wordt geroepen bij familieruzies die vaak ontaarden in gewelddadige tonelen. In dergelijke conflicten moet de individuele politiemans leren te bemiddelen met behulp van de organen van de geestelijke volksgezondheid, die hem ook kunnen instrueren hoe hij op psychologisch verantwoorde manier de door hem aangetroffen crisis kan beheersen. In het artikel wordt voorts een experiment daarmee beschreven. Met literatuuropgave.

190

Engelen, L. A. M. van. *Persoonskenmerken van politieagenten.*

Het tijdschrift voor de politie, 37e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 13-17 (N.).

De uitkomsten van Amerikaans sociologisch onderzoek zijn volgens de schrijver voor de politieagent bestuit niet vleidend. Hij toetst de beweringen aan uitkomsten van onderzoek door psychologen. Hij verwacht, dat de psychologie geen ideaalbeeld zal kunnen schetsen van de als goed gekwalificeerde politieagent. Wel is deze er zijns inziens in geslaagd, het misleidende stereotype beeld dat uit de sociologische onderzoekingen naar voren komt, aan te vechten en af te breken. Met literatuuropgave.

191

Greenwood, C. *The evil choice.*

The criminal law review, januari 1975, blz. 4-11 (G.B.).

De schrijver besteedt aandacht aan de problemen rond het gebruik van vuurwapens door leden van de politiemacht. De verantwoordelijkheid voor het gebruik van een vuurwapen legt hij volledig bij de individuele politiemans, die er volgens hem pas in uiterste nood gebruik van mag maken. Hij gaat in op de vraag, hoe de wet in deze zaken de politieagent rechtvaardigt. Naar zijn mening is er bij gewelddadig optreden door de politie geen sprake van zelfverdediging, omdat men aanvallend optreedt. Dit agressieve geweld moet gebruikt worden zowel om te arresteren als om misdad te voorkomen. De wet eist een

redelijk optreden, zij vergt niet het onmogelijke aan kalmte en koelbloedigheid. Deze redelijkheid moet volgens de auteur beoordeeld worden naar de omstandigheden van ieder geval afzonderlijk en niet zijn gekoppeld aan één of andere wettelijke aanvalsclassificatie.

192

Singer, H. A. *The police community awareness laboratory.*

Abstracts on police science, 2e jrg., nr. 4, juli/augustus 1974, blz. 207-212 (N.).

Aan het Human Resources Institute in Connecticut in Amerika heeft men een trainingsproject ontwikkeld voor politieagenten, ten einde verbetering te brengen in hun houding ten opzichte van de burgerbevolking. Vóór en na de zes weken durende cursus, waartoe ook discussiebijeenkomsten met de burgerbevolking behoorden, deed men attitudemetingen om te zien welke veranderingen de cursus bij de agenten teweeg bracht. De uitkomsten hiervan zijn in tabellen weergegeven. Aan het project namen 350 leden van politiekorpsen en 150 leden van de burgerbevolking deel. Het resultaat van de cursus was volgens de schrijver positief. Politie en burgers hebben naar zijn mening in de praktijk meer begrip voor elkaar opgevat. Dit kan men ook afleiden uit de antwoorden van het follow-up onderzoek. Alleen in de harde mentaliteit ten opzichte van de zwarte bevolking lijkt niet veel verandering te zijn gekomen.

193

Tjepkema, J. R. *Promotion in operative work.*

Abstracts on police science, 2e jrg., nr. 6, november/december 1974, blz. 361-364 (N.).

In iedere organisatie wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende leidinggevende en uitvoerende niveau's. Als men carrière wil maken, moet men overgaan van het uitvoerend naar een van de leiding gevende niveaus. Deze stap echter is volgens de schrijver bij de geüniformeerde politie nauwelijks mogelijk. Hij pleit ervoor promotiemogelijkheden te scheppen binnen het uitvoerend niveau. De speciale geaardheid van de huidige politietaken, waarvan hij voorbeelden geeft, vereist naar zijn mening dat het werk dat men doet hoger gekwalificeerd wordt. De agent heeft er volgens de auteur recht op als vakman meer betaald te krijgen.

194

Weenk, E. *De wijkagent/ rayonagent.*

Algemeen politiebld, 124e jrg., nr. 1, 4 januari 1975, blz. 3-8 (N.);
Algemeen politiebld, 124e jrg., nr. 2, 18 januari 1975, blz. 27-34 (N.).

Dit artikel is een doctoraalscriptie over de rayon/wijkagent, over welke studie de auteur in juni 1973 een enquête heeft gehouden in

vijftien Nederlandse steden. In hoofdstuk I worden de functie, de persoon en de wijze van functioneren van de wijkagent belicht, terwijl aan het slot besproken wordt hoe de wijkagent bij de Engelse politie functioneert. Hoofdstuk II bevat de resultaten van de gehouden enquête, terwijl in hoofdstuk III wordt ingegaan op de taak van de wijkagent in maatschappelijk opzicht en de moeilijkheden die deze met zich brengt. In zijn slotbeschouwing merkt de schrijver op dat de politie naar zijn mening nog te weinig gebruik maakt van de wijkagent die veel werk kan overnemen waar normaliter de afdelingen surveillance en recherche mee zijn belast.

Met literatuuropgave.

Drugs

195

Leuw, E., en A. Sillem. *Voorlichting over druggebruik: alternatieven en beperkingen*. Maandblad geestelijke volksgezondheid, 30e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 27-34 (N.).

In dit artikel wordt een aantal overwegingen genoemd die van belang zijn met betrekking tot het voorlichtingsbeleid ten aanzien van drugs en druggebruik. In de eerste plaats wordt ingegaan op de achtergronden van voorlichting over drugs, waarbij de schrijvers opmerken dat men hier kan uitgaan van twee standpunten. Ofwel men ziet druggebruik per definitie als problematisch ofwel men aanvaardt dat drugs worden gebruikt en richt zijn aandacht op de conflicten die ontstaan nadat een nieuw fenomeen zijn intrede heeft gedaan in de maatschappij. In het tweede deel komen concrete beleidsalternatieven ter sprake: prioriteiten in doelgroepen en methoden van voorlichting. Waar mogelijk worden ter ondersteuning van het beweerde onderzoeksresultaten vermeld.

Boekwerken

Over de adressen der bibliotheken waarbij de genoemde publikaties ter inzage kunnen worden gevraagd, kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum, Laan Copes van Cattenburch 62, 's-Gravenhage, tel. 614311, toestel 437.

Allen, F. *The crime of politics; political dimensions of criminal justice.* Cambridge, Mass., Harvard university press, 1974.
The Oliver Wendell Holmes lectures.

Backmann, L. *Die Abgrenzung des Betrugs von Diebstahl und Unterschlagung.* Köln usw., Heymanns, 1974.
Schriftenreihe Annales universitatis Saraviensis, 72.

Battered, The, child; selected readings; ed. by J. E. Leavitt.
Morriston, N.J., General learning press, 1974.

Brand, A. Chr. I. *Evaluatie in de hulpverlening; toetsen als methode en proces.* Alphen a/d Rijn, Samsom, 1974.

Brauneck, E. M. *Allgemeine Kriminologie.* Reinbek bei Hamburg, Rowohlt, 1974.
Rororo Studium, Rechtswissenschaften, 57.

Cremer, C. G. *Untersuchungen zur Kriminalität der Frau; Versuch einer Phänomenologie und einer Diskussion der wichtigsten aetiologischen Ansätze.* Lübeck, Schmidt-Römhild, 1974.
Kriminalwissenschaftliche Abhandlungen, 7.

Denkers, F. A. C. M. *Generale preventie.* Nijmegen, Dekker & van de Vegt, 1975.

Engler, G. *Zum Bild des Strafrechts in der öffentlichen Meinung; die weiblichen Befragten.* Göttingen, Schwartz, 1973.
Kriminologische Studien, 13.

Goudsmit, W. *Delinquent en maatschappij; capita selecta uit de forensische psychiatrie.* Deventer, van Lochem Slaterus, 1974.

Heierli, U. *Gefangenenarbeit; Entlohnung und Sozialisation.* Zürich, Flamberg Verlag, 1973.
St. Galler Schriften zur Strafrechtreform, 3.

Jansen, C. P. M. *Enige mogelijkheden van interventie in een geval van vader-dochterincest.* Nijmegen, 1974.
Gestencil.
Doctoraalscriptie.

Justice pénale et opinion publique; ce qu'on pense de la loi et des juges; par. S. C. Versele, P. Goffin, C. Tsamadou et al. Bruxelles, Editions de l'Université, 1973.
Institut de sociologie.

Model rules and regulations on prisoners' rights and responsibilities; prepared by S. Krantz, R. A. Bell, J. Brant et al.
St. Paul, Minnesota, West publishing company, 1973.

Niemann, H. *Unzucht mit Kindern*; eine kriminologische Untersuchung unter Verwendung Hamburger Gerichtsakten aus dem Jahre 1965 und 1967.
Göttingen, Schwartz, 1974.
Kriminologische Studien, 19.

Norgerhaven 1980.
Veenhuizen, Gevangenis en Rijkswerkinrichting Norgerhaven, 1975.

Palmer, S. *The prevention of crime*.
New York, Behavioral publications, 1973.

Pée, G. van. *Verzameling van processen-verbaal met commentaar*; vertaald uit het Frans, herz. en aangevuld.
Heule, Uga, 1973.

Pioneers in criminology; ed. and introd. by H. Mannheim; 2nd enlarged ed.
Montclair, N.J., Patterson Smith, 1973.
Criminology, law enforcement and social problems, 121.

Project, *Het, drugvoorlichting*.
Almelo, Overijssels centrum voor de geestelijke gezondheidszorg, 1974.

Rinser, L. *Gefängnistagebuch*.
Frankfurt am Main, Fischer, 1973.

Sentencing.
Strasbourg, Council of Europe, 1974.

Shoplifting and thefts by shop staff; report by a working party on internal shop security.
London, H.M.S.O., 1973.

Siol, J. *Mordmerkmale in kriminologischer und Kriminalpolitischer Sicht*; eine Untersuchung anhand von Gerichts-urteilen.
Göttingen, Schwartz, 1973.
Kriminologische Studien, 18.

Symposium strafrecht en economie; verslag van een symposium, gehouden te Rotterdam op 27/28 februari en 1 maart 1974.
Rotterdam, Erasmus universiteit, 1974.
Mededelingen van het juridisch instituut van de Erasmus universiteit Rotterdam, 5.

Trabandt, H., und H. Trabandt. *Aufklärung über Abweichung*.
Stuttgart, Enke, 1975.
Kriminalität und ihre Verwalter, 4.

Tutt, N. *Care or custody*; community homes and the treatment of delinquency.
Darton, Longman and Todd, 1974.

Urban guerrilla; studies on the theory, strategy and practice of political violence in modern societies; proceedings of the 1st International working conference on violence and non-violent action in industrialized societies, Brussels, March 13th-15th, 1974; Part I; ed. by J. Niezing.
Rotterdam, University press, 1974.
Publications of the polemological centre of the Free university of Brussels, 4.

Use of criminology literature; ed. by M. Wright.
London, Butterworth, 1974.
Information sources for research and development.

Victimology; ed. by J. Drapkin and E. Viano.
Lexington, Mass., Lexington books, 1974.

Violence in society; reports presented to the tenth conference of directors of criminological research institutes 1972.
Strasbourg, Council of Europe, 1974.
European committee on crime problems, XI.

Wilkinson, P. *Political terrorism*.
London etc., MacMillan, 1974.
Studies in comparative politics.